ЗУЛМАТДА НУР

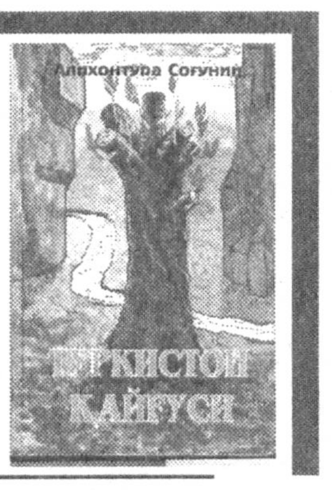

Пайғамбаримиз (с.а.в.): “Нодонлик, тушунмаслик — кўрликдан ёмонроқдир”, дедилар. Қуръон ҳукмича, иймон-исломни билиб олгандан кейин ҳар бир мусулмонга ўз замонаси илмини ўқиб тушуниши ва замонавий ҳунарларни ўрганиши биринчи заруратдир.

2-бет

ПУТИННИНГ УШАЛМАЁТГАН ОРЗУСИ

Мана ўн йилдирки, Россия Жаҳон савдо ташкилотига кириш учун тинимсиз ҳаракат қилмоқда. Бироқ ЖСТ “Варшава шартномаси” ёки Славян давлатлари иттифоқи эмас. Унинг ўзига хос қонун-қоидалари, талаблари бор. Ташкилотга киришни истаган ҳар қандай давлат ана шу мезонларга мос келиши керак. Ҳатто у Россия бўлса ҳам.

3-бет

ТАҚДИРГА ИСЁН

“Одамзот ҳаракат қилишдан кўра фикр қилишни афзал кўрган пайтда кузатувчилар кўпаяди, қаҳрамонлар эса йўқ. Одамзот ўз ниҳоясига етаётгани шундан бошланади”.

4-бет

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№30 (336) 2003-yil 30-iyul

ВАЛЮТА ҚИЙМАТИ

1 АҚШ $ — 974,42 сўм

1 ЕВРО — 1117,85 сўм

«Ҳуррият» сизники, Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.

Нашр кўрсаткичимиз: Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233.

Жараён

ҲАММАМИЗ ҲАМ ФАОЛМИЗМИ?

Кейинги беш йил ичида Хоразм вилоятида оммавий ахборот воситалари сони қарийб икки баробарга ортди. Ҳозир вилоятда 28 номда газета ва журналлар нашр қилинаяпти. Вилоят телерадиокомпанияси фаолият кўрсатаяпти. Лекин чуқурроқ ўйлаб қаралса, замон талабларига асосан демократия андозалари даражасида фаолият кўрсатиш учун бунинг ўзи етарли эмас. Мавжуд ижодий салоҳият жабҳада туб ва кескин бурилишлар ясаш учун кифоя қилмаслиги аниқ. Бунинг, албатта, ўзига хос сабаблари бор.

Бозор муносабатлари тамойиллари, замон талаби, эртанги кун ўқувчисини ўзига жалб этадиган омилларни етарли даражада англамаслик оқибати аксарият оммавий ахборот воситалари фаолиятига салбий таъсир кўрсатади. Деярли барча нашрларнинг даврийлиги ва адади қисқарди. Бу ўз навбатида ижодкор ходимлар сонининг ҳам қисқаришига олиб келди. Айни пайтда аксарият нашрларга ёш, истиқболли ва малакали кадрларнинг келиши сезиларли камайди. Бундан воҳа матбуотининг малакали журналист кадрларга нисбатан муҳтожлиги даражасини илғаб олиш қийин бўлмайди. Манзарага яқинроқдан разм соладиган бўлсак, “Хоразм ҳақиқати” ва “Хорезмкая правда” газеталарида ишловчи журналистларнинг ўрта ёши 60 ни қоралаб қолганлигини кўрамиз. Бундай ҳолга вилоят телерадиокомпаниясида ҳам дуч келишингиз мумкин. Ўз ўқувчиларини кўпроқ йўқотган нашрлар ҳақида гап кетар экан, бунга биринчи навбатда шаҳар ва туман газеталарини мисол қилиб кўрсатса, ўринли бўлади.

Хўш, бундай вазиятда ижодкор ўз йўлини тўғри танлай оладими ва оммавий ахборот воситасини ҳозирги замон ўқувчиси дидидаги ўзанларга бура оладими?

Ўтган йили воҳа қаламкашларининг бир анжуманида малакали журналист кадрлар етишмовчилиги масаласи кўтарилди. Йиғинда иштирок этаётган вилоят ҳокими И. Бобожонов масалани пайсалга солмади. Урганч давлат университети ва тегишли оммавий ахборот воситалари раҳбарлари олдига малакали журналист кадрларни тарбиялаб етиштириш масаласини қўйди. Ана шундай эҳтиёждан сўнг вужудга келган вилоят “Пресс-мадад” нодавлат-нотижорат маркази фурсатни бой бермай, ўзаро ҳамкорликка бел боғлади. Ҳозир университет ва журналистлар марказининг биргаликдаги саъй-ҳаракатлари боис илм масканининг бир гуруҳ иқтидорли талабалари ўқишни келгусида мамлакатимизнинг етакчи олий ўқув юртлари журналистика факультетларида давом эттириш учун астойдил интилиб, изланаяптилар.

Журналист кадрларга бўлган эҳтиёжни балким шу каби саъй-ҳаракатлар йўли билан бир қадар қондирса бўлар. Бироқ мавжуд оммавий ахборот воситалари ва журналистлар олдида анча жиддий ва масъулиятли вазифалар турганлигини ҳам бир карра эслатмоқ жоиз.

Энг асосий вазифа, бизнингча, замон нафасини илғамоқ ва унинг талабларини сўзсиз бажо келтирмоқдан иборат.

Шу ўринда миллий матбуотимизни тўғри ва истиқболли йўлларга бошлаётган, уни моддий, амалий ва маънавий жиҳатдан беминнат қўллаб-қувватлаётган қатор халқаро ташкилотлар ва жамғармаларнинг роли ва хизматини таъкидламоқ жоиз. Аммо юртимизда фаолият кўрсатаётган нодавлат-нотижорат ташкилотларнинг барчаси мазкур хорижий ташкилотлар билан ўзаро фойдали ҳамкорликка пешвоз чиқа оладими? Ўзбекистон Республикасининг “Нодавлат-нотижорат ташкилотлари тўғрисида”ги Қонуни бу борадаги ҳамкорликлар учун кенг ҳуқуқ ва катта имтиёзлар йўлини очиб беради.

Яқинда бўлган катта йиғилишларнинг бирида Урганчдаги “Мансура” аёллар маркази ва Урганч давлат университети қошида фаолият бошлаган “Эко-халос” жамияти шаънига илиқ сўзлар айтилди. Бунинг боиси бор. “Мансура” аёллар маркази шаҳарнинг бир нечта маҳаллаларидаги ишсиз аёллар (уларнинг аксарияти — ёшлар) учун бепул тикувчилик ва бичувчилик курсларини ташкил этди. Бу тадбирни шу соҳада ўзини кўрсатган бир неча нафар малакали мутахассислар кўмагида рўёбга чиқаришди. Кейинчалик хорижий жамғарма томонидан эълон қилинган танловда қатнашишга бел боғлашди. Ҳаммаси кутилгандек бўлди. Сидқидилдан қилинган саъй-ҳаракатлар чет эл жамғармасининг грант ютуғини қўлга киритишига сабаб бўлди. Ва бу маблағ ҳисобидан маҳаллада аёллар учун 60 та иш ўрни очилди.

“Эко-халос” ташкилотининг изланишлари ҳам бесамар кетмади. Ташкилот раҳбари хоразмлик таниқли олим Рўзимбой Эшжонов томонидан ўтказилган илмий тадқиқотлар туфайли экинлар ҳосилдорлигини яна 20-30 фоиз кўтариш истиқболлари очилди. Жамиятнинг бу каби хайру савоб ишлари ва бунинг баробарида эришилган натижалар анча салмоқли.

Олим-тадқиқотчиларнинг фойдали тадбири тез орада хорижликлар эътиборини ўзига жалб этди. Германиялик халқаро Конрад Аденауэр жамғармаси “Эко-халос”га яхшигина совға ҳадя қилди. Жамият ўқув тадқиқот маркази учун муҳташам бино қуриб берилди. Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистон республикаси маъмурияти ҳам қараб турмади. Нодавлат-нотижорат ташкилоти учун ҳар иккала минтақадан махсус тажриба далалари ажратиб берилди. Шу ўринда вилоят “Ҳуқуқшунос аёл” уюшмасининг фаолиятини ҳам таъкидламоқ жоиз. Атиги уч йил муқаддам юзага келган ушбу ташкилот вилоятда аёллар ҳуқуқи, оила-турмуш масалалари бўйича ўнлаб илмий-амалий анжуманлар ўтказди. Ҳозир уюшмага маҳаллий ҳокимият ва маъмурий идоралар ҳам мурожаат қилиб, ҳуқуқий ва амалий мадад олишяпти. Ташкилотнинг фаол ҳаракати қисқа фурсат ичида хорижий ташкилотнинг иккита грант маблағини ютиб олиш имконини берди.

Вилоят Адлия бошқармасидан олинган маълумотга қараганда ҳозир воҳадаги нодавлат-нотижорат ташкилотлари сони 130 га етди. Бироқ, уларнинг фаолияти сарҳисоб қилинса, аксарияти ҳали-ҳануз ишга киришмагани аён бўлади. Давр талаби ўзгача. “Олма пиш, оғзимга туш” қабилида иш тутиладиган замонлар аллақачон ўтиб кетган. Фактлар вилоятда давлат рўйхатидан ўтган 130 та нодавлат-нотижорат ташкилотининг бор йўғи 30 га яқини фаоллик билан ишлаб, хорижий ташкилотлар билан ҳамкорликка қўл берганини тасдиқлайди. Хўш, қолганлари-чи? Куни кеча нодавлат ташкилоти раҳбари мақомидаги ҳамкасбимизнинг сўзларига қулоқ тутдим. Аён бўлдики, ташкилот ҳамон фаолиятсиз. Кучи ва имкони мавжуд бўлса-да, уни ишга солишга деярли уриниб кўрмаган. Фақат маҳаллий идора ва хорижий ташкилотлар мададига кўз тиккан кўйи кун ўтказяпти. Афсус.

“Нодавлат-нотижорат ташкилотлар тўғрисида”ги Қонун мамлакат ижтимоий ҳаётини янада жонлантириш, демократиялашуви жараёнларини кучайтириш, бозор муносабатларини фаоллаштиришда катта аҳамият касб этади. Назаримизда, республикамиз ижтимоий-иқтисодий турмушини барқарорлаштиришга салмоқли улуш қўшиши мумкин бўлган кўпгина жамоат ташкилотлари мазкур қонунда кўзда тутилган ҳуқуқ ва эркинликлардан ҳамон унумли фойдалана олишмаётир. Нуқул бировларнинг мадади ва раҳнамолигига кўз тикиш билан муддаога етишолмаслигимиз аниқ. Энг катта мадад ва кўмакни ўз салоҳиятимиз, билим ва малакамиздан ахтармоғимиз лозим. Яқинда бир воқеанинг гувоҳи бўлдик. Иссиқ қўлини совуқ сувга уришни хоҳламаган нодавлат-нотижорат ташкилотларидан бири вилоятдаги ўзга бир маҳкамадан “чой-чақа” ундиришга муваффақ бўлади. “Ҳомий” ҳам анойи эмас. Берган озгина маблағи эвазига ўша жамоат ташкилотини чоҳга ташлашу ўзи мўмай манфаат топиш пайига тушади. Бу сингари “ҳомий”ларга куни қолмаслик учун, албатта, ҳаракат қилиш даркор. Зеро, қонун жамият манфаатларини ҳам, шахс ва жамоалар манфаатларини ҳам бирдай ҳимоя қилади.

Истиқлол руҳи жамият ва халқнинг олижаноб мақсади онгимиз ва шууримизни муттасил бойита борсагина салоҳиятимизни намоён эта оламиз. Замона фидойиси бўлмоқ учун эса қалбимиз ҳам, вужудимиз ҳам яшармоғи зарур.

**Абдулла СОБИРОВ,
“Пресс-мадад” маркази раиси
Хоразм вилояти**

Истиқлол

ИЛТИЖО

Тарихда “Октябр тўнтариши” деб ном олган машъум воқеа рўй берган 1917 йилда миллий истиқлолчи, Туркистон озодлиги учун толмас курашчи Абдурауф Фитрат “Юрт қайғуси” сарлавҳали тўртта битик яратган экан. Улар муаллифнинг 2000 йил “Маънавият” нашриётида чоп этилган “Танланган асарлар”и биринчи жилдида жамланган. Битиклар турли жанрларда бўлиб, бири аруз вазнидаги ғазал (29 декабр), бири мансура (28 июль), иккитаси сочма шеър (18 август, 31 август)дан иборат.

Эътибор берган бўлсангиз, сочма шеърлардан бири Петербургда Октябрь тўнтариши рўй бергандан 6 кун сўнг яратилган (У “Темур олдинда” деб изоҳланган, қуйида эълон қилинаётир). Маълумки, ўша тўнтариш бутун инсоният тарихини ўзгартириб юборди, 73 йиллик истибдодга йўл очиб, қизил империянинг шафқатсиз юришини таъминлади. Ана шу сиёсат туфайли Туркистоннинг бошига ҳам кўп шўришлар тушди. Миллий қадриятларимиз, жумладан, буюк Амир Темур шахси оёқ ости қилинди. Атоқли маърифатпарвар шу талотўпларни олдиндан сезгандек, Темур руҳига мурожаат қилади, ундан мадад сўрайди. Сочмада Ватан ва миллатнинг оғир асоратда қолгани, шаъни топталгани эҳтирос билан ифодаланади. Ватан, бу Амир Темур хоки осойиш топган тупроқ эди, миллат эса, сочмада “ўзбек кўзлари” “турклик қони”, “турк номуси”, “турклик” сингари тушунчалар билан ифодаланган. Маълумки, ҳозирги чегаралардаги давлат 1925 йилдан сўнг Ўзбекистон, ундаги асосий аҳоли ўзбеклар сифатида расмий истилоҳга кирган. Шунинг учун Фитратнинг сифатлашлари ўқувчида англашилмовчилик туғдирмаслиги лозим. Қолаверса, унинг бу хил қарашлари шўро мафкурачилари тамонидан пантуркизм деб қаралганди ва унга “миллатчи” тамғасининг қўйилишига сабаб бўлди.

Абдурауф Фитратнинг бошқа асарлари каби бу сочмада ҳам эркинлик, озодликка бўлган оташин иштиёқнинг ҳарорати ловуллаб турибди.

ЮРТ ҚАЙҒУСИ

Абдурауф ФИТРАТ

Темур олдинда

Бағрим ёниқ, юзим қора, кўнглим синиқ, бўйим букук. Сенинг зиёратингга келдим, султоним! Эзилган бошим, қисилган виждоним, куйган қоним, ўртанган жоним учун бу сағанангдан даво излаб келдим, ҳоқоним!

Юз йиллардан бери жафо кўруб, ғам чекиб келган туркнинг қонли кўз ёшларин этакларинға тўкарга келдим. Қоронғулар ичра ёғдусиз қолган ўзбек кўзлари учун тупроғингдан сурма олгали келдим. Номусини бад кишиларнинг оёғлари остинда кўриб, турклик қони қайнағай, мусулмонлик ҳамияти тошғай, тамуғ оловлари каби сачрағай. Лекин ўз кучсизлигини англаб қайтиб ўтирган ва қон йиғлаган туркнинг ҳолини арз этарға келдим, ҳоқоним!

Улуғ ҳоқоним! Турклик шарафи таланди. Турк учун қуйдиғик давлат битди, турк отиға қуйдиғик ҳоқонлик ёғмага кетди. Туркнинг номуси, эътибори, иъмони, виждони золимларнинг оёғи остинда қолди. Туркнинг юрти, улоғи, ўчоғи, Турони ёт қўлларға тушди. Туркнинг белгуси, онги, ўйлови, зийраклиги жаҳолат ўлжасига кетди. Сенинг қиличинг билан дунё эгаси бўлган турк тинчгина бир ёток тополмай қолди. Сенинг кучинг билан дунё хўжаси бўлган турк қарлуқ темурларига кирди.

Ҳоқоним! Туркликка хиёнат қилганлар турк бўлсалар ҳам қонларини оқитмоқ сенинг муқаддас одатингдур, ётма, тур! Сенинг омонатингга хиёнат қилганларни эз, ур, ўлдур!

Султоним! Биламан, шу тобда сенинг у юксак ва улуғ руҳониятинг мен каби тубан руҳли ва ҳимматсиз бир боласининг шу ҳолига ғазабли кулиб турибдир. Биламан, шу чоғда сенинг тўлқинли денгизларга ўхшаган юрагинг мен каби юраксиз бир ўғлининг шу кўринишидан нафрат қиладур. Чунки юқорида айтдигим ишларнинг ҳаммасига ўзим сабаб бўлдим, барчасини ўзим қилдим. Сенинг Туронингни ўзим талатдим. Сенинг туркингни ўзим эздирдим, омонатларингга хиёнат ўзим қилдим.

Мен уч кунлик умримни тинчгина ётиб ўтказмоқчи бўлмаса эдим, шуларнинг биронтаси бўлмас эди. Мен қўлимга топширдиғинг қилични ташлаб, чолғуни олмаса эдим, Туроним таланмас эди!..

Мен ёлғиз қонли кўз ёшларимни бу сағанангга тўкмак учун эмас, ўз ёзиқларимни (гуноҳларимни) иқрор этарга келдим, ҳоқоним. Мени қўйма! Мен ёлғиз ёзиқларимни иқрор этарга эмас, Туронга бердигим зарарларни тўламоқ учун келдим, ҳоқоним. Мендан нафрат этма!

Эй, арслонлар арслони! Меним ёзуқларимдан ўт. Меним қўлимни тут. Белимни боғла, муқаддас фотиҳангни бер!

Сенинг дунёда сиғмаган ғайратингга онт ичаманки, Туроннинг эски шараф ва улуғлигини қайтармасдан бурун оёқдан ўтирмасмен (тўхтамасмен).

“Ҳуррият”, 1917 йил, 31 октябрь

«Ҳуррият»ни самода ҳам ўқишмоқда

2003 йил давомида «Ҳуррият» «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпанияси самолётларида йўловчиларнинг энг яқин ҳамроҳи бўлади.

Суҳбат

«УШЛАНГАН ШАХС ЎША ЗАҲОТИ АДВОКАТ БИЛАН ТАЪМИНЛАНИШИ ШАРТ»,

дейди Ўзбекистон Республикаси ИИВ Тергов Бош бошқармаси бошлиғи Алишер ШАРАФИДДИНОВ

2000 йилда "Ёшлар" телеканалидаги "Ҳуқуқ ва бурч" кўрсатувининг бир нечта сонини жиноий жазоларни либераллаштириш мавзусига бағишлагандим. Шу туфайли бўлса керак, мени 2001 йил январ ойида Самарқандда ўтказилган аёллар ҳуқуқи масалаларига оид халқаро анжуманга таклиф қилишди. "Мамлакатимизнинг бош терговчиси" Алишер ака Шарафиддиновни илк бор ўша ерда учратганман. Анжуманда айрим "прогрессив" аёллар томонидан "аёл киши ўз ҳуқуқини билиши, агар эри урса, уни судга бериб, қаматиши керак" деган шиор кўтарилганди. "Аёл киши эрини қаматиб, кўзланган мақсадига эришолмайди, бошқача йўл тутиш зарур" деган нуқтаи-назарда Алишер ака билан фикрларимиз бир жойдан чиққанди. У киши билан суҳбатлашган ҳар қандай шахс теран фикрлари, оқилона сўзларини эшитиб, маънавий завқ-шавқ олишига шубҳа йўқ.

— Алишер ака, отангиз Озод Шарафиддинов "Ўзбекистон Қаҳрамони" деган юксак унвон соҳиби. Сиз падари бузрукворингизга қуйиб қўйгандек ўхшайсиз, борган жойларингизда сизни танишади. Бу эса киши ҳар жойда масъулиятни ҳис қилишига олиб келади, шундай эмасми?

— Албатта, чунки ҳар томонлама муносиб фарзанд бўлиш кишига алоҳида масъулият юклай-

(Давоми 2-бетда)

Сўзсиз сурат

Рашид АБДУЛЛО чизган

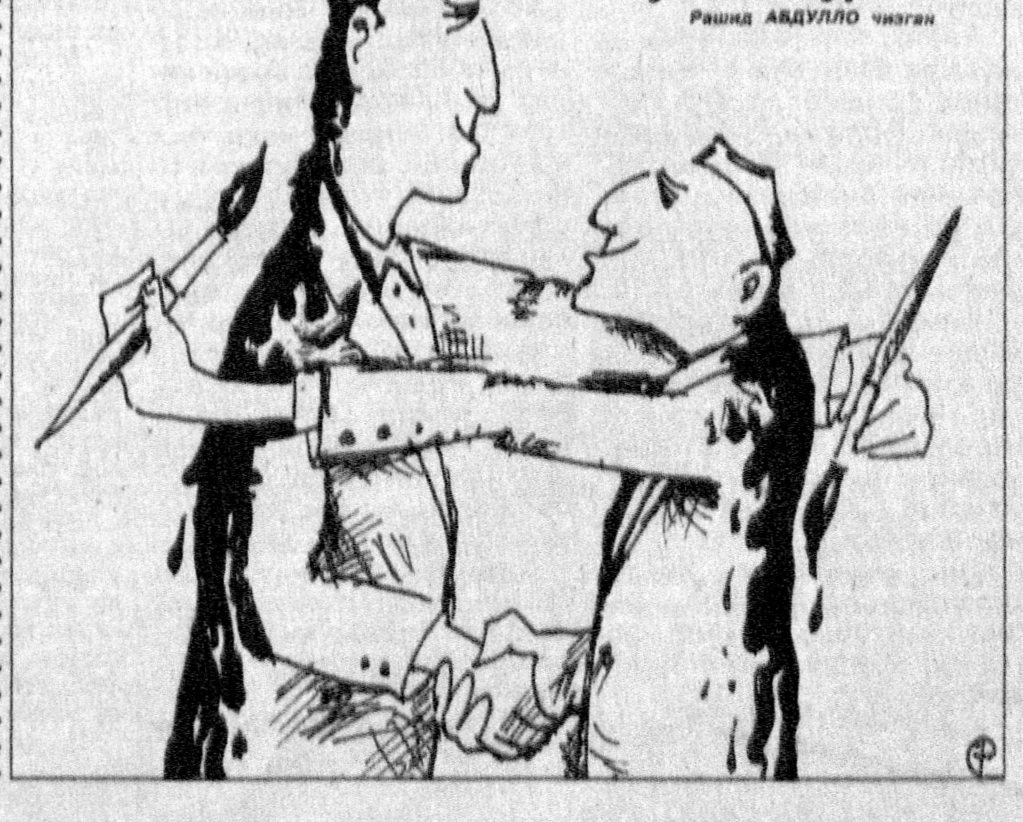

Хабар

ДЕНОВДАГИ МУЛОҚОТ

Очиқ Жамият Институти — Кўмак Жамғармаси — Ўзбекистон ваколатхонаси ёрдамида фаолият кўрсатаётган "Мулоқот" журналистлар клубининг бу галги семинари Сурхондарё вилоятининг Денов шаҳрида бўлиб ўтди.

Мулоқот "2001 йилнинг 11 сентябридан сўнг оммавий ахборот воситалари" мавзуида бўлиб, иштирокчилар айни шу масалада ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Маълумки, 2001 йилнинг 11 сентябрида АҚШда содир этилган террористик ҳаракат дунёнинг сиёсий манзарасига катта таъсир ўтказиши билан бирга ОАВ фаолиятида ҳам туб бурилиш ясади. Оммавий ахборот воситалари лексикасида информацион кураш, ахборот хуружи, манфаатлар тўқнашуви каби қатор иборалар пайдо бўлди. Бу эса информацион "портлаш" рўй бераётган глобаллашув шароитида оммавий ахборот воситалари зиммасига янада улкан масъулият юклаши баробарида, тезкор ва шиддатли тараққиёт билан ҳамоҳанг қадам ташлашни тақозо этмоқда.

Семинарда кўтарилган масалалар маҳаллий ҳокимият вакиллари ҳамда "Чағониён" газетаси тажрибаси мисолида таҳлил этилди. Денов тумани ҳокими Абдулҳаким Эшмуродов бугунги кунда оммавий ахборот воситаларининг жамиятдаги ўрни масаласида гапирар экан, матбуот ўрни келганда маҳаллий ҳокимият фаолиятида катта ёрдам беришини таъкидлаб, бу борада бир неча мисоллар ҳам келтирди.

Мухбиримиз

Мулоҳаза

ЖУРНАЛИСТ ДОН КИХОТ ЭМАС

Ўрта асрларда Испанияда атоқли адиб Сервантес ёзган машҳур “Дон Кихот” романи дунёда энг кўп тарқалган ва ҳозир ҳам севиб ўқилаётган асарлардан биридир. Ўйлайманки, юртимиз қаламкашлари орасида ҳам уни ўқимаган одам бўлмаса керак.

Бу романнинг мазмуни ва аҳамияти ҳақида ёзиш ниятим йўқ. Гап фақат шундаки, кўпчилик журналистлар, айниқса, танқидий, ҳажвий мавзуларда ва шунга ўхшаш турли жанрларда қалам тебратаётганлар одатда Сервантес асари қаҳрамонидек кўп қийинчиликларни енгиб, олижаноб, эзгу ният билан, берилиб меҳнат қиладилар. Маълумки, кўнгли яхши мақсад-муддаолар билан тўлиб тошган Дон Кихот кўз кўриб, қулоқ эшитмаган хаёлларигина эмас, ҳаракатларининг натижаларини кўрмайди ва ўша шароитда кўриши ҳам мумкин эмас эди. Мана бу жиҳатдан олган замондош қаламкашлар Дон Кихотдан бутунлай фарқ қиладилар. Улар рўй берган салбий ҳолатларни тузатиш учун қўлларига қалам олибгина қолмай, кунт-сабот билан интиладилар. Лекин улар ҳам баъзи ўзлари кутган натижаларга эриша олмайдилар.

Баъзи мисолларга мурожаат қилайлик. Вилоятимиз "Фарғона ҳақиқати" газетасининг 2002 йил, 22 октябрь сонида тажрибали журналист Тошқўзи Муллаевнинг Бувайда туманидаги чорвачиликнинг оғир аҳволи юзасидан далилларга бой, муаммолари озми-кўпми таҳлил қилинган ва, энг асосийси, аниқ фактларга асосан ёзилган мақоласи ҳозиргача тергов органлари томонидан текширилмоқда. Бу танқидий мақола тумандаги бир қатор чалкашликлар ва чорвачилик соҳасида рўй бераётган жиддий нуқсонларни очиб ташлашга бағишланган эди. Уни муҳокама қилиб, тегишли чоралар кўрилганда журналистнинггина эмас, балки газетхонларнинг ҳам кўнгли тўқ бўлмасмиди?

Истеъдодли шоира ва ёзувчимиз Матлуба Деҳқон қизи Фарғона туманидаги "Саткак" зиёратгоҳи атрофида қалтис, нораво ишлар бўлаётгани ҳақида вилоят аёлларининг "Ойдин" газетасида чиққан эди. Афсуски, унда келтирилган фактлар ҳам текширилмади ва кўрилган чоралар ҳақида газетада ҳеч қандай хабар босилмади.

Шу йил "Фарғона ҳақиқати" газетасининг 1 апрелдаги сонида тажрибали журналист Дониёр Эргашевнинг "Интизомсизликми ёки масъулиятсизлик" мақоласи босилган, унда Қўқон ёғ-мой корхонасида фермерларга кунжара ва шелуха сотишдаги жиддий нуқсонлар фош қилинган эди. Икки ойгача газетанинг бу чиқиши ҳақида ҳеч қандай гап-сўз бўлмади. Ва, ниҳоят, газетанинг 27 май сонида ўша корхонанинг директори А. Тошматовнинг таҳририятга юборган жавоб хати "Имконият қидирилмоқда" сарлавҳаси остида босилди. Аммо бу жавоб шундай бўлдики, у на муаллифни, на газетхонни қондирди.

Водий аёлларининг газетаси "Ойдин"нинг юқори малакали муҳаррири, истеъдодли журналист Маҳфузахон Усмонова яқинда, аниқроғи, "Ойдин"нинг 2003 йил 15 апрелдаги 8-сонида "Тошни шайтонга эмас, "Мен"га от" сарлавҳаси остида ўткир публицистик мақола билан чиққан эди. Газетанинг бу чиқиши қаламкашлар даврасида шов-шувларга сабаб бўлган бўлса-да, лекин биз кутганимиздек чуқур таҳлилий муҳокамаларга, баҳс ва тортишувларга сабаб бўлмагани, албатта, ачинарли ҳолдир. Наҳотки, муаллифнинг шундай гўзал орзулари, эзгу ниятлари, машаққатли хатти-ҳаракатлари ҳаммаси зое кетган бўлса?

Шунга ўхшаш фактлардан яна бир қанчасини келтириш мумкин. Лекин бунинг кераги йўқ деб ўйлайман. Шу нарса ачинарлики, баъзи амалдорлар "журналистлар ёзаверади, биз ўқийверамиз, ҳаёт ўз йўлида давом этаверади" деб ўйлайдилар шекилли. Йў-ўқ! Журналистлар сабр-тоқатли бўлсаларда, ўзлари ёзган нарсаларга тўғри муносабатда бўлинишини кутишга ҳақлидирлар. Чунки бу борада махсус қонунлар бор. Хайриятки, вилоят ҳокимлиги бу борада муносиб позиция тутади.

Юқорида вилоят ҳаётидан олинган мисоллар келтирилди. Лекин пойтахтда нашр қилинаётган айрим газеталарда босилган баъзи бир танқидий мақолалар ҳам жавобсиз қолмоқда. Биргина мисол келтираман. "Ҳуррият" газетасининг 15 январ 2-сонида босилган журналист Ҳабибулло Олимжоновнинг "Полковникнинг изтироби" сарлавҳаси билан ёзган мақоласи Фарғонада катта қизиқиш билан ўқилган эди.

Менинг ушбу мақола тўғрисидаги билдирилган фикрларим "Ҳуррият" газетасининг 5 феврал сонининг биринчи саҳифасида эълон қилинди. Аммо бу чиқишлар юзасидан ҳозиргача тегишли ташкилотлар, жумладан, республика Олий судининг мутасаддилари умуман фикр билдирмадилар. Гўёки, бу мақоланинг уларга ҳеч қандай алоқаси йўқдай! Ақалли, "Бу мақола юзасидан фалон сабабларга кўра ҳеч қандай чора кўрилмайди" деган кўнгилсиз хабар ҳам босилмади.

Журналист ўз чиқишлари билан жамоатчилик фикрини ифодалашга, газетанинг обрў-эътиборини оширишга ҳаракат қилади. Бундан яқин беш юз йил илгари Сервантес ёзган романни ўз давридаги ёрқин пародия дейиш ҳам мумкин. Унинг олижаноб, соф қалбли қаҳрамонига ҳам раҳминг келади, ҳам унинг саргузаштларини ўқиб, устидан беихтиёр кулишга мажбур бўласан. Биз XXI аср одамларимиз. Бу асрда матбуот, қалам аҳли ўзига муносиб ролни, албатта, ўйнайди. Бу шубҳасиз. Ким нима демасин, барибир журналистни Дон Кихотга ўхшатиб бўлмайди. Чунки у реал воқеликда, чин мустақиллик шароитида жонажон халқига астойдил меҳнат қилади ва меҳнатларининг натижасини кутади.

**Воғиз МУЗАФФАРОВ,
кекса журналист
Фарғона шаҳри**

Mustaqil gazeta HURRIYAT

Мутолаа

ЗУЛМАТДА НУР

Борлиғим сақлай десанг, илм ҳунардан қил яроқ!
Йўқ эса олғай борингни қилмай ҳеч ким сўроқ...

Илму иймон иккисидин баҳралик бўл эй ўғил!
Бу икковлон бирла олғайсан қўлингга шамчироқ.

Алихонтўра СОҒУНИЙ

Маърифатпарвар бобокалонимиз Алихонтўра Соғунийнинг "Туркистон қайғуси" (Биринчи китоб) номли тарихий асари халқимизнинг қайғули кунларидан ҳикоя қилади.. Муаллиф бу асарида совет ҳокимиятининг 1917-1931-йиллари Туркистон халқига қилган тажовузларини дард билан қаламга олади. (Китоб "Шарқ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририятида босмадан чиққан. Матнни нашрга тайёрловчилар: Аҳадхонтўра Ғаппоров, Увайсхонтўра Шокиров.)

Шўролар тузуми олиб борган сиёсат ҳеч кимга сир эмас. Муҳими шундаки, у тузумни ким, қандай талқин этади.

Соғуний ҳазратлари ўша машъум йилларнинг шоҳиди бўлиш билан бирга иймон-эътиқодларига содиқ қолиб, не-не қийинчилик, азоб-уқубатлар билан зулматдан нурга талпиниб яшаганлари ўқувчи қалбини ҳайратга солади. Негаки, Аллоҳнинг динига, Унинг Расулига итоатгина кишиларни ана шундай жасоратга ундайди. Қолаверса, биз ёш авлодни ҳам илм-маърифатга чақирадилар: "Бу каби илгари-кейин ўтган бутун дард-ҳасрат, ғам-қайғулик ишларимизнинг борлиқ сабаби, ислом динига туб негизи билан тушунмасдан, замонавий илм-ҳунарлардан қуруқ қолишимиздир. Шунинг учун Пайғамбаримиз (с.а.в.): "Нодонлик, тушунмаслик кўрликдан ёмонроқдир" дедилар. Қуръон ҳукмича, иймон-исломни билиб олгандан кейин ҳар бир мусулмонга ўз замонаси илмини ўқиб тушуниши ва замонавий ҳунарларни ўрганиши биринчи заруратдир".

Инсон ўзлигини дин орқали англайди. Ўзлигини англаган инсонгина икки дунёда саодатли. Ўзлигини англамаган-чи? "Ҳақиқатда эса дин покликдур. Покликка қурилган ахлоқдур, — дейилади асарда. — Динимизнинг асли ақлдур, қуроли илмдур. Ҳозирги тараққиёт ислом ахлоқи асосида олиб борилса, инсонлар учун энг фойдалик маданият бўлишида шак йўқдур. Умуминсоний ҳақ-ҳуқуқлар бутун халқ олдида, айниқса, ҳукумат доираларида қонуний равишда ҳимояланиб сақланар экан, ўшандагина маданияти фозилага эришилади".

У киши ҳаётнинг аянчли машаққатларидан нолимайдилар, аксинча, Аллоҳга ҳамду санолар, шукроналар айтиб, Қуръон оятлари ва ҳадисларга суянган ҳолда бардош берадилар. Бу ҳақда ўзлари бундай дейдилар: "Умрим ичида қанчалик оғир ишларни, кўп кўркинчлик кунларни бошимдан кечирдим. У чоғда кўнглимдаги иймон-эътиқодим, Аллоҳга ва Унинг ҳақ пайғамбари Муҳаммад алайҳиссаломга бўлган муҳаббатим, мен учун энг кучлик ишончим ва энг ортиқ суянчим эди. Начора, бу каби диний ишлар сирларини ўзи татимаган бечоралар қайдин била олсинлар? Иймонлик кишиларга ҳар вақт бу улуғ давлат насиб бўлғусидир". У кишини ларзага солган нарса Туркистон халқининг ўз динига бўлган тажовузи оқибатида инсонларнинг иймон, илм-маърифатдан йироқлашуви ва ўз эрк-ҳуқуқларидан маҳрум бўлиши эди. Бу ҳақда қайғуриб: "Энди бошдан-оёқ бу каби фожиалик тарихий сўзларни ёзишимдан кўзланган менинг тубги мақсадим эса қуруқ достончилик эмас, балки бутун инсоний ҳуқуқларидан маҳрум этилган, ўз Ватанида туриб ғариб бўлган Туркистон халқини, айниқса, ҳозирги ва келажакдаги Ватан ёшларини огоҳлантириб, ўлим уйқусидан уйғотишдир. Кўнглимдаги мунглик қайғуларимни қалам тумшуғидан тўкиб ёзган бу китобимни ўқувчи ва ҳам эшитувчи ватанпарвар, миллатсевар қаҳрамон болаларимизга менинг топшириғим шулки, тилим учидан эмас, дардлик дилим ичидан чиқариб ёзган ёлкинлик сўзларимни фақат уқибгина ўтмасдан ҳар бир оғиз сўзини текшириб (таҳлил қилиб), унинг устида фикр юритсинлар. Инсоният тараққиёти эмас, маданият тараққиёти бўлмиш XX асримиздаги инсонлар миллий, ватаний, диний ҳуқуқларини сақлаш учун қайси нарсаларни қўлга келтириши зарур эканлигини яхши тушуниб, унинг чорасига киришсинлар".

Асарни ўқир эканман, бир донишманднинг: "Инсоният фақат иймонли кишилар қўлидагина юксалади", деган ҳикматли сўзларини эсладим. Дарҳақиқат, даҳрийлар давлати Соғуний бобомиз сингари неча-неча улуғларимизни қийинчиликлар гирдобига ташламаган?! Бу асар барча инсонларга ибрат дарси бўлади, деган умиддаман.

Лола НАСРУЛЛОҲ

Мактуб

ТАРОЗИГА ИШОНМАЙ ҚОЛДИМ

Халқимизда "Отанг бозор, онанг бозор" деган ажойиб нақл бор.

Шундай экан, мен ҳам кўп нарсаларни бозордан харид қилишни афзал кўраман. Талабаман! Менга кўп нарса керак эмас: картошка, пиёз, макарон, борингки, тухум бўлса бўлгани.

Шундай кунларнинг бирида талабалик маошимни олиб, дугонам билан картошка харид қилгани бозорга йўл олдик.

Айрим сотувчиларимиз шундай айёр бўлиб кетишганки, фойда олиш учун ҳийланинг турли хил йўлларини ўйлаб топишган. Масалан: тарозининг бир палласи оғирроқ бўлиб туриши учун тагига билинар-билинмас темир ёки пластмасса қўйишяпти. Газлама ёки мато сотадиганлари эса ўлчайдиган метрни ўзларига мослаб ясаб олганлар. Ўйлаб кўринг, ҳар бир метрдан 10-15 смдан уриб қолинса, бир рулонидан қанча ортиб қолади? Яна бир тоифа сотувчилар эса тарози тошининг ичини ўйиб, ўрнига қора сақич суртиб қўйишган. Бир кило тошингиз 800-850 грамм чиқади. Бунга нима дейсиз?

Қайси куни холам билан Қўйлиқ бозорига бордик. Шакарни олди-ю, лекин негадир у оздай туюлаверди. Холам ишонмадилар-да, назорат тарозисида тортдирдилар. Ишонасизми, 300 грамм кам чиқди. Холам ўзини тутолмай сотувчи йигитга бақириб кетдилар: "Оқ нарсани алдаб сотишдан қўрқмайсизми? Олинг, тўғирлаб беринг". Сотувчи пинагини ҳам бузмай холамга: "Нима қиласиз буни тўғирлатиб, ўзи тўғри, кўрмаяпсизми?" — деди. Ҳақиқатдан ҳам унинг тарозиси 1 килони кўрсатарди. Назорат тарозисида эса кам чиққанди. Бундан холам ҳам, мен ҳам гангиб қолдик. Кимга ишонишни билмасдик: сотувчигами ёки тарозига?

Яқинда яна бир воқеанинг гувоҳи бўлдим. Трамвайда ўқишга кетаётган эдим, ёнимга катта ёшлардаги амаки келиб ўтирдилар. Чиптачи чипта сўраганида амаки уни кўрсатаман, деб чўнтакларини ковлай бошлади. Шунда шошганиданми чўнтакларидан ерга бир нарса "тақ" этиб тушиб кетди. Амаки шоша-пиша чиптани кўрсатди-ю, ердаги нарсани олди. Не кўз билан кўрайки, у кичкинагина тарози эди. Менинг ажабланиб қараётганимни кўрган амаки кулдилар-да: "Қизим, бозорга кетаяпман, бошқасига ишонмайман" — дедилар.

Ўшанда кулишимни ҳам билмасдим, йиғлашимни ҳам... Хаёлимда фақат бир савол: "Қаёққа қараб кетяпмиз?"

Наргиза МАМАТОВА

«УШЛАНГАН ШАХС ЎША ЗАҲОТИ АДВОКАТ БИЛАН ТАЪМИНЛАНИШИ ШАРТ»,

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

ди. Dadam o'tgan yili yuksak unvonga loyiq deb topildi. Оиламизни қалам аҳли жуда яхши танийди, қаерга борсак халқнинг назари бизда. Шунинг учун, бир қадам ташлаш, икки оғиз сўзлашдан аввал етти ўйлаб бир кесишга тўғри келади. Оилада уч нафар фарзандмиз: опам, акам ва мен. Мендан ташқари оиламизнинг барча аъзолари тил-адабиёт соҳасида хизмат қилишади. Опам филология фанлари номзоди, Жаҳон тиллари институтида ишлайди. Акам эса шарқшунос, "Маънавият" нашриётида меҳнат қилади. Oyim dadam bilan birga o'qishgan. "O'zbekfilm" kinostudiyasining dublyaj bo'limida mehnat qilgan. Битта мен бутунлай бошқа соҳа – ҳуқуқшуносликка ўтиб кетганман. Турмуш ўртоғим ҳам ҳуқуқшунос.

— Отангиз фарзандларини тарбиялаш борасида қаттиққўлми?

— Буни ҳозиргача ҳис қиламан. Ishdan uyga kech qaytsam yoki ishda qolib ketsam, albatta, hisobot beraman. Дадам ўртоқларим кимлиги, қаерга кетаётганим, нима қилаётганим, хуллас, босган ҳар бир қадамим билан қизиқиб туради.

— Ўзбек оилаларида оталарнинг жаҳли чиқса оналар вазиятни юмшатишга ҳаракат қилишади.

— Бизда ҳам шундай. Ота-онамиздан ўтган – мен қаттиқроқ гапирсам, кеннойингиз юмшатиб туради.

— Отангизнинг қайси танбеҳи бир умр эсингиздан чиқмайдиган бўлиб қолган?

— Bunaqasi yodimda yo'q. Лекин ҳар доим ёлғон гапиришнинг оқибатида одам қаттиқ уялиб қолиши ҳақида бот-бот такрорлаб туради. Rostgo'ylik, adolat, odillik haqida juda ko'p gaplashamiz.

— Падари бузрукворингизни мамлакатимиз илм аҳли ва зиёлилари ростгўй, адолатпарвар инсон ва етук олим сифатида эътироф қилишади. Отангиздаги хислатларни тергов идорасидаги фаолиятингизда қўллаш сизга қулайми ёки ўзига хос қийинчиликлари ҳам борми?

— Жуда қулай! Юқорида санаб ўтилган хислатларни меҳнат фаолиятимда иложи борича қўллашга ҳаракат қилиб келаман. Зеро, тергов идоралари фаолиятини талаб даражасига кўтаришда бунинг бошқа йўли ҳам йўқ. Ezgu maqsadlarimizdan biri — tergov sohasida ishlayotgan kishilar birinchi navbatda xalqimiz xizmatida ekanligini idrok etishini ta'minlashga qaratilgan.

— Тергов соҳасида ошкораликни таъминлаш, кенг халқ оммасини қизиқтирадиган жиноят ишлари бўйича олиб борилаётган тергов ишларини матбуотда, айниқса, телевиденеда тезкорлик билан ёритиш зарурати мавжуд, деб ҳисоблайсизми?

— Биз "транспарентлик" деган сўзнинг маъносига энди тушуниб етаяпмиз. Bu so'z har sohada oshkoralikni anglatar ekan. Оммавий ахборот воситалари тергов ҳаракатларини ҳар томонлама ёритиб борса, мақсадга мувофиқ бўлади. Танқид кўпчиликка ёқмайди, танқиддан қўрқиш керак эмас. Лекин танқиддан тўғри хулоса чиқариш олдинга ҳаракатланишга ёрдам беради. Nuqsonlarni ko'rsatish kerak, chunki ming afsuslar bo'lsinki, tergovchi tomonidan noqonuniy xatti-harakatlarga yo'l qo'yish, nohaq qamoqqa olish kabi holatlar hayotda uchrab turibdi. Кенг жамоатчиликни бундай салбий ҳолатлардан ҳам хабардор қилиш зарур. Кишининг хатоси ўзига кўринмаслиги мумкин. Matbuot kamchiliklarni ko'rsatsin, shu bilan birga ijobiy ishlarimizni ham targ'ib qilsin. Шов-шувли жиноят ишлари ҳақида одамлар орқаворотдан эшитгандан кўра масъул шахслардан эшитса, ҳар томонлама фойдадан холи бўлмайди.

— Matbuotda tergov organlari faoliyati tanqid qilinsa, qanday munosabat bildirasizlar?

— Матбуотда бизнинг фаолиятимиз билан боғлиқ эълон қилинган ҳар қандай танқидий хабар юзасидан хизмат текшируви ўтказамиз. Xato-kamchiliklarga yo'l qo'ygan xodimlarga tegishli choralar ko'ramiz. Бироқ айрим пайтларда ҳуқуқий саводи етишмайдиган баъзи журналистлар нотўғри жумлаларни эълон қилиб юборишади. Яқинда бир газетада Хоразм вилоят прокурорининг ўринбосари билан суҳбат берилди. Унда жиноят ишларини ҳаракатдан ноқонуний равишда тугатгани учун вилоят ички ишлар бошқармасининг бир неча ходими жиноий жавобгарликка тортилгани баён қилинган (Ички ишлар идораларида жиноят ишларини терговчидан бошқа ходимлар ҳаракатдан тугатмайдилар). "Biz nega xabarsiz qoldik ekan", deb hayron bo'ldim. Дарҳол суриштирув ўтказдик. Маълум бўлишича, мавзуни яхши тушунмаган журналист "жиноят ишини рад қилиш" деган жумланинг ўрнига юқоридаги мазмундаги жумлани ёзиб юборган. Бизнинг тарафимиздан хатоликка йўл қўйилган бўлса, мен жабр кўрганлардан матбуот орқали кечирим сўрашга ҳам тайёрман. Лекин ўзимиз ҳақимиздаги нотўғри маълумотлардан ҳимояланиш учун, керак бўлса, судлашишгача бораман.

— Жиноятчиликнинг олдини олишда тергов ходимларининг вазифалари нималардан иборат?

— Жиноят-процессуал Кодекси (ЖПК)да терговчининг мажбуриятлари кўрсатилган, булар: жиноятларни тез ва тўла очиш, иш бўйича барча ҳолатларни синчковлик билан, ҳар томонлама, тўла ва холисона текшириш, жиноятларнинг келиб чиқишига сабаб бўлган шарт-шароитларни аниқлаш ва бартараф қилиш чораларини кўриш. Бунинг учун терговчилар тегишли идораларга тақдимномалар киритишади, бошқаларга сабоқ бўлиши учун уларни маҳалла ва меҳнат жамоаларида муҳокама қилишади. Tergovchi tomonidan kiritiladigan taqdimnomalar jinoyatlarning oldini olishda katta ahamiyatga ega. Бундан бир неча йил олдин Самарқанд вилоят ҳокимлигига тақдимнома киритганмиз. Аниқланишича, Самарқанд — Булунғур автойўлининг 23-километрча қисмининг ўртасига бетон тўсиқлар ўрнатилмаган экан. Ўша вақтларда бутун вилоят ҳудудида ўлим билан тугайдиган йўл-транспорт ҳодисаларининг салкам 50 фоизи йўлнинг худди шу қисмига тўғри келаркан. Taqdimnoma asosida tegishli ishlar amalga oshirilishi natijasida baxtsiz hodisalar soni keskin kamaydi.

— Энди ватандошларимизга бироз ҳуқуқий сабоқ бериб ўтсак. Шахс қандай ҳолатларда милиция ходимлари томонидан ушланишига йўл қўйилади?

— JPKning 221-moddasida bunday holatlar aniq belgilab qo'yilgan: 1) шахс жиноят устида ёки бевосита уни содир этганидан кейин қўлга тушса; 2) жиноят шоҳидлари, шу жумладан, жабрланувчилар уни жиноят содир этган шахс тариқасида тўғридан-тўғри кўрсатсалар; 3) унинг ўзида ёки кийимида, ёнида ёки уйида содир этилган жиноятнинг яққол излари топилса; 4) шахсни жиноят содир этишда гумон қилиш учун асос бўладиган маълумотлар мавжуд бўлиб, у қочмоқчи бўлса ёки доимий яшайдиган жойи йўқ ёхуд шахси аниқланмаган бўлса. Jinoyat ishlariga taalluqli sanab o'tilgan holatlar mavjud bo'lmasa, shaxsni ushlah mumkin emas! Бундан ташқари, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахслар ҳам ушланишига йўл қўйилади. Ушлаш ҳақидаги қоидаларни бузган милиция ходимларига нисбатан интизомий чора кўрилади, бу ишлар қасддан содир этилса, жиноий жавобгарликка тортилишлари ҳам мумкин.

— Ҳолливуд фильмларида ҳаммамиз кўрамиз, ушланган шахсларга ўша заҳоти ҳақ-ҳуқуқлари тушунтирилади. Нима учун бизда шундай қилинмайди?

— Аслида, амалдаги қонунчилигимизда бу ҳолат ўз ифодасини топган. Хусусан, жиноятда гумон қилинувчиларга ҳуқуқлари тушунтирилмаса, улар ҳимоя ҳуқуқи билан таъминланмаса, жиноят иши сифатсиз тергов қилинган ҳисобланади ва унинг кейинчалик суд томонидан қўшимча терговга қайтарилишига сабаб бўлади. Шунинг учун ҳар бир терговчи гумон қилинувчини ушлагани заҳоти унга ҳуқуқларини тушунтириб, бу ҳақда баённомага имзо қўйдириб олади. Афсуски, айрим ҳолларда бу талаб тегишли даражасида бажарилмай қолиши ҳоллари ҳам мавжуд. Гумондор ички ишлар идораларига келтирилиб, то у вақтинчалик ушлаш изоляторига жойлаштирилгунга қадар, қонуннинг юқорида кўрсатилган талаби бажарилишини назорат қилиш борасида муаммолар юзага келади. Айнан шундай ва шунга ўхшаш бошқа муаммолар юзага келишининг олдини олиш мақсадида вазирлигимизда ички ишлар идоралари фаолиятида қонунчиликни мустаҳкамлаш ва инсон ҳуқуқларини таъминлаш масалалари билан шуғулланувчи марказий комиссия тузилди. Ҳозирги вақтда мазкур комиссия ички ишлар идораларининг иш услубларини тартибга солувчи, яъни инсон ҳуқуқлари бузилишининг олдини олиш механизмларини кўзда тутувчи меъёрий-ҳуқуқий базани яратиш устида иш олиб бормоқда.

— Militsiya uchastkalariga ushlab keltirilgan fuqarolar ko'pincha qanday huquqlarga ega ekanliklarini bilmaydilar...

— Афсуски, шундай. Президентимиз ўзларининг чиқишларида суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилиш, аҳолининг ҳуқуқий саводхонлик даражасини ошириш масаласига алоҳида тўхталиб ўтишлари бежиз эмас. Huquqiy savod masalasi davlat siyosati darajasiga olib chiqildi. Халқ ҳуқуқий жиҳатдан етарли билимларга эга бўлса, ҳар соҳада тартиб ва жамоат назорати кучаяди. Адвокат билан таъминланиш ушланган шахснинг конституциявий ҳуқуқи ҳисобланади. Бироқ адвокат хизматига ҳақ тўлаш, давлат ҳимояси билан таъминлаш каби масалаларда зудлик билан ҳал қилиниши лозим бўлган жиддий муаммолар бор.

— Ўзларининг ҳақ-ҳуқуқлари бузилган деб ҳисоблаган фуқаролар қаерга мурожаат қилишларини маслаҳат берасиз?

— Konstitutsiyamizga ko'ra, har kim sudga murojaat qilish huquqiga ega. Бироқ мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари юзасидан судга мурожаат қилиш тўғрисида қонун мавжуд бўлишига қарамай, уни амалга ошириш механизми ҳалигача ишлаб чиқилмаган. Шунинг учун, суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг хатти-ҳаракатлари устидан судга мурожаат қилиш масаласига ойдинлик киритиш учун ҳуқуқ-тартибот ва суд идораларининг мутахассислари ҳамда олимларимиз маълум ишларни амалга оширишмоқда. Biroq asosiy muammo sudyalarning yetishmasligida. Масалан, Олмонияда ҳар уч ярим минг кишига битта судья тўғри келади. Бизда эса юздан ортиқ туманда жиноят ишлари бўйича фақат биттадан судья фаолият кўрсатмоқда, холос. Бундай ҳолатда суриштирувчи, терговчи ва прокурорларнинг ноқонуний хатти-ҳаракатлари устидан гумондор ва айбланувчилар томонидан берилган шикоятларни биттаю битта судья мазмунан кўрадиган бўлса, кейинчалик бу жиноий ишни судда кўриш имкониятидан маҳрум бўлади. Акс ҳолда холислик принципи бузилади. Ишларнинг бошқа туманда кўрилиши эса ортиқча сансалорлик ва оворагарчиликни келтириб чиқариши аниқ. Шу сабабли, Ўзбекистон томонидан ратификация қилинган халқаро ҳуқуқий нормалар талабларига кўра қамоққа олиш ҳақида санкция бериш масаласини ҳозирча прокуратурадан судга олиб бериш имконияти бўлмаяпти. Lekin yaqin kelajakda, albatta, shunga kelamiz. Шундай экан, агар терговчи ноқонуний ҳаракатларни амалга оширса, бу ҳақда бизга хабар қилинг. Вазирликда ва ҳар бир вилоятда ишонч телефонлари ўрнатилган. ИИВдаги телефон рақами: 133-65-34. Ҳар қанақанги қонун бузилиш ҳолатларини тузатиш, фуқароларнинг топталган ҳуқуқларини тиклаш зиммамиздаги асосий вазифалардан биридир.

— Ҳар қандай шахс ушландими – ўша заҳоти адвокат билан таъминланиши керак. Буни амалга ошириш учун Ички ишлар вазирлиги Тергов Бош бошқармаси билан Тошкент шаҳар Адвокатлар ҳайъати ўртасида жуда яхши муносабатлар ўрнатилган.

— Ҳақиқатан ҳам, пойтахтлик адвокатлар билан инсон ҳуқуқларини таъминлаш борасида жуда кўп ишларни амалга ошираяпмиз. Мамлакатимизнинг кўплаб вилоятларида терговчи ва адвокатлар иштирокида муаммоларни ҳал қилишга бағишланган давра суҳбатлари ўтказилди. Ushlangan shaxslarni darhol advokat bilan ta'minlash maqsadida Toshkentdagi yuridik maslahatxonalarda advokatlarning kecha-yu kunduz navbatchiligi tashkil etilganini alohida ta'kidlash zarur. Бу ҳақда Тошкент шаҳар Адвокатлар ҳайъати раҳбарлари билан бирга йўриқнома ишлаб чиқдик. Унга кўра, ички ишлар идораларига келтирилган ҳар қайси гумон қилинувчи ёки айбланувчини энг қисқа муддатда адвокат билан таъминлаш имконияти вужудга келди. Биз терговчилардан ушланган шахсларнинг ҳимоя ҳуқуқини таъминлашларини, адвокат иштирокида сўроқ қилишларини талаб қилаяпмиз. Жиноят ишини тергов қилиш жараёнида адвокатнинг иштирок этиши ҳар қанақанги қонун бузилишининг олдини олади, иш бўйича тўпланган далилларнинг мақбуллигини таъминлайди. Ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари томонидан ноқонуний ҳаракатларга йўл қўйилиши, инсон ҳуқуқларининг бузилиши фавқулодда ҳолат, деб қаралмоқда. Buni bilgan tergovchi endi o'z tashabbusi bilan advokatni taklif qilib, undan keyin ushlangan shaxsni so'roq qilishga o'tayapti. Буларнинг ҳаммаси секин-аста ўз самарасини бера бошлади. Ишга солинмаган имконларимиз жуда кўп экан, ҳамма гап уларни ишлатишни билишда.

— Ўзбекистон Республикаси инсон ҳуқуқларини таъминлаш борасидаги кўпгина халқаро ҳужжатларга қўшилган. Ularga amal qilish masalasiga to'xtalsangiz.

— БМТнинг "Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисида"-ги халқаро Пакти мамлакатимиз ҳудудида 1995 йилнинг декабр ойидан бери амал қилмоқда. Ўзбекистон Қийноққа қарши ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки обрўни камситадиган муомала ва жазо турларига қарши Конвенцияга ҳам қўшилган. Bu o'z-o'zidan ma'lum majburiyatlarni bajarishni anglatadi. Зиммага олинган мажбуриятлар қандай бажарилаётгани мамлакатимизнинг халқаро майдондаги обрў-эътиборига, иқтисодиётга бевосита таъсир ўтказади. Қолаверса, Олий Мажлис томонидан ратификация қилинган халқаро ҳужжатлар мамлакатимиз қонунчилигига нисбатан устуворликка эга. Бу дегани, амалдаги қонунчилигимизда бошқача кўрсатилган ёки кўрсатилмаган бўлса, халқаро ҳужжат нормалари амал қилишини билдиради. Mazkur holatni barcha xodimlarimizga tushuntirish uchun zarur ishlarni olib borayapmiz. Бу борада БМТнинг Тошкентдаги ваколатхонаси ва Америка Юристлар ассоциацияси билан яқиндан ҳамкорлик қилаяпмиз. Уларнинг кўмагида барча вилоятлардаги терговчиларимиз билан халқаро ҳуқуқий нормаларни ўрганиш юзасидан машғулотлар ўтказяпмиз.

— Адвокатнинг ҳуқуқлари кўпайиши у ҳимоя қилаётган шахснинг ҳуқуқлари кўпайганини англатади. Фикрингизча, амалдаги қонунчиликка биринчи навбатда қандай ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш зарур?

— Адвокатура билан боғлиқ қонунларга анча ўзгартишлар киритиш зарурлигини ҳаёт тақазо этмоқда. Прокурорлар билан адвокатларнинг судда иш кўрилаётган пайтдаги ваколатларини тенглаштириш жуда муҳим. Ҳозир амалиётда нима бўлаяпти? Jinoyat ishlarida ishtirok etuvchi prokurorlar yetishmasligi sababli ayrim hollarda ularning sudda ishtiroki ta'minlanmayapti. Bu haqda "Huquq va burch" ko'rsatuvida ham aytib o'tilganidek, "komandalardan" biri sudga kelmasa, tortishuvlik prinsipini amalga oshirib bo'maydi-ku?! Натижада, исботлаш вазифасини прокурорларнинг ўрнига суд бажаришга ўтяпти, холислик бузиляпти. ЖПКдан судьяларнинг суд тергови ўтказиши ҳақидаги моддани чиқариб ташлаш керак. Судья қўлида "болғачаси" билан ўтириб, тарафларнинг исботларига баҳо берсин. Қонунчиликка ярашув институти киритилиши қанчалик ижобий самара бераётгани ҳаммамизга маълум. O'zimning shaxsiy takliflarim ham bor. Ижтимоий хавфи кам бўлган жиноятлар кўлами 37 фоизни ташкил қилади. Маҳалла судларини ташкил қилиб, бундай ишларни судда кўриш ўрнига маҳаллаларга беришни таклиф қиламан. Бу йўл билан судья ва прокурорлар мушкулроқ ишларни ҳал қилишига кўпроқ вақт берилиб, кўрилаётган ишларнинг сифати ортади.

— Сиз Ўзбекистонда хизмат кўрсатган юристсиз. Ҳаётда ҳар кимнинг душмани бўлади. Ютуқларингизни кўролмайдиганлар "ҳа, энди отасининг соясида катта лавозимларда ишлаб юрибди", деган миш-миш тарқатса, нима деб жавоб берардингиз?

— Тилнинг суяги йўқ, дейишади. Шунинг учун оғзига кучи етмайдиганларни тўхтатиб бўлмайди. Биласизми, отасининг соясида юрадиганлар ҳар соҳада учраб туради. Бундайлар яхши ишласа бош устига. Лекин қўлидан иш келмай, бировга ўлигини ортиб оладиган бўлса, тепсатебранмас, бир нотавон бўлса, бунақалардан Худонинг ўзи асрасин. Ишониб, бир вазифа топширилган экан, маромида бажарсин, бу унинг шахсий томорқаси эмаслигини тушуниб олсин. Eplasa ishlasin, eplolmasa marhamat qilib bo'shatib qo'ysin. Мен томонга айнан шундай тошлар отилмаслигини истардим. Айнан шунинг учун, ўз аравамни ўзим тортишга ҳаракат қиламан. Қолаверса, амал ва лавозимларнинг умри қисқа, эртага оддий фуқаролар қаторига қўшилиб қолсанг, халқ кўзига қараш ҳам бор. Ана ўшанда ҳеч қандай "соябон" ёрдам бермайди.

— Мамлакатимизнинг "бош терговчиси" оилада ўз фарзандларини қандай тергайди?

— Farzandlarimning tergovini ko'proq onasiga topshiraman. Ularning buvasi bilan buvisi ham shunday vakolatga ega. Menga asosan nazorat funksiyasi qolgan.

— Ўз навбатида, кеннойимиз сизни тергов қилиб қолса, нима қиласиз?

— O'zimni qonuniy vositalar bilan himoya qilaman.

— Фарзандингиз изингиздан боришини хоҳлайсизми?

— Albatta!

— Бўш вақтларингизда нималар билан шуғулланасиз?

— Qani endi bo'sh vaqtim bo'lsa! Бир ой аввал ўқишни бошлаган китобимни ҳалигача тугатолмаяпман.

— Ҳолливуднинг машҳур "Полициячи робот" фильмида телевидениега интервью берган Робокоп томошабинларга қарата: "Кўнгилсизликлардан узоқроқ юринглар", дейди. Siz mushtariylarga nimalarni maslahat berasiz?

— Ҳуқуқларини ўрганишларини! Yetarli huquqiy bilimlarga ega bo'lish tanish-bilishning o'rnini bemalol bosadi. Бир танишим чарм курткасини бўятишга берибди. Олишга келганда, квитанциясини йўқотиб қўйгани учун қайтариб беришмабди. Ҳатто, безбетлик қилиб: "Сиз бизга ҳеч қанақа куртка топширмагансиз", деб туриб олишибди. Танишимга судга мурожаат қилишни маслаҳат бердим. Бу орада йўқолган квитанция топилибди. Судда бу нарса далил сифатида қабул қилиниб, танишим яхшигина миқдорда маънавий зарарни ҳам ундириб олди.

— "Ўтган кунлар" фильмида Юсуфбек ҳожи: "Bu dargohdan hali hech kim norizo bo'lib ketgan emas", дейди...

— Sizni tushundim. Тергов идоралари пештоқига худди шунга ўхшаш сўзлар ёзилмаса ҳам ҳеч ким норози бўлиб чиқиб кетмайдиган замонларга етишни орзу қиламан.

Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ
суҳбатлашди

Таклиф

ЖУВОЗКАШЛИК
уни тиклаш керак

Табиатнинг бебаҳо неъмати — жувоз мойини илгарилари бизда "пок ёғ" деб аташарди. Бора-бора бу ном унутилиб бораётир. Негаки ҳозир фарзандларимизга нафақат бу ном, жувоз термини ҳам архаик сўзга айланиб қолган.

Жувоз ёғи ҳаёт тажрибаларида синаб кўрилган шифобахш неъматдир. Калорияли ва ширин бўлиши учун уни кўпроқ зиғир, кунжут ва қовун уруғларидан тайёрлашган. Афсуски, пахта ёғи пайдо бўлгач, жувоз ёғига эътибор берилмай қўйилди. 1960-йиллардан кейин ҳам Шарғун, Сариосиё, Денов ва Шўрчи туманларида кўплаб жувозлар бўлганлигини яхши эслайман. Эргаш Турдиев, Ҳамза Меликов, Даврон Дарвешов, Ғанижон Ғафуров деган жувозкашлар бўлишарди. Уларни атроф-даҳаларда ҳамма биларди. От ва туяларда янчилган маҳсулотларнинг харидори бисёр эди.

Менимча, йўқолган ва унутилган жувозларни қайта тиклаш ва ривожлантириш керак. Жувоз қуриш қимматга тушмайди. Ширкат хўжаликлари ёки одамларда эшак, от, ҳўкиз бор, ҳатто туя ҳам топилиши мумкин. Ана шу ҳайвонлардан унумли фойдаланиш зарур. Электр энергияси эса хўжаликни чиқимдор қилиб қўйиши мумкин.

Яна бир муаммо. Қовун-тарвуз уруғлари тақчил, уни топиш мушкул дейишади. Менимча, улар тақчил эмас, фақат уддабуронлик етишмайди. Назаримда, полиз сайли, қовун сайли, ширинак (ўйини) каби халқ анъаналарини тиклаш керак. Шунингдек, полизчилик, мева-сабзавот дўконларида ҳам катта исрофгарчиликка йўл қўйилмоқда. Жувозчи хўжаликлар ана шу савдо нуқталарини оталиққа олса, нур устига аъло нур бўлар эди.

Бундан ташқари, жувозхона кундаси (дўнгаги) ва ёрғичоғини ясовчи усталарни топиш амри маҳол бўлиб қолмоқда. Уларнинг тажрибасини ёшларга ўргатиш борасида ҳам хайрли ишларни бошлаш вақти келди.

Хуллас, халқ донишмандлигининг ҳосиласи ўлароқ яратилган, ҳаёт тажрибалари хумдонида пишиб етилган инсоний истеъмол ноз-неъматларига нафақат эътибор, эҳтиром ва эъзоз ҳам зарур.

Аннамурод ЖУМАҚУЛИЕВ

ФЕСТИВАЛГА МАРҲАМАТ!

Сизни ЕХҲТ ва Глобал экология жамғармаси томонидан ташкиллаштирилаётган Марказий Осиё экология журналистикаси 3-фестивалида иштирок этишга таклиф этамиз.

Фестиваль мақсади *— атроф-муҳитни муҳофаза қилиш муаммосига фуқаролар, давлат, тижорат ҳамда жамоатчилик ташкилотлари эътиборини жалб этиш.*

Фестиваль икки босқичда бўлиб ўтади. Биринчи босқичда Марказий Осиё журналистларининг матбуот, телевидение ва радио орқали эълон қилинган ижодий ишлари танлови бўлади. Иккинчи ва ҳал қилувчи босқич 2003 йил ноябрь ойининг бошларида Душанбе шаҳрида ўтиши режалаштирилган.

Ғолибларни дипломлар, қимматбаҳо совғалар кутмоқда.

Танловга қуйидаги номинациялар бўйича ижодий ишлар қабул қилинади:

Радио:
- *Журналист текшируви*
- *Радиоэшиттириш*

Телевидение:
- *Журналист текшируви*
- *Экологик ролик*
- *Ҳужжатли фильм*
- *Телекўрсатув*

Матбуот:
- *Журналист текшируви*
- *Таҳлилий мақола*

ТАНЛОВ ШАРТЛАРИ:

Танловга 2002 йил 10 октябрдан 2003 йил 1 октябрга қадар Марказий Осиё давлатлари ҳудудида чоп этилган ёки эълон қилинган ижодий иш намуналари қабул қилинади (материал чоп этилган нашр адади 500 нусхадан кам бўлмаслиги керак).

Танловда иштирок этишни хоҳловчи таҳририятлар, журналистлар мақола, аудио ва видеоёзувларнинг асл нусхаси ёки материал эълон қилингани тўғрисидаги маълумотноманинг тўлиқ русча таржимаси билан танлов ҳайъатига юборишлари керак.

Ижодий ишлар 2003 йилнинг 1 октябрига қадар қабул қилинади.

Қўшимча маълумотлар ва ижодий ишларни танловга тақдим этиш юзасидан фестивалнинг Ўзбекистондаги координаторларига мурожаат этишингизни сўраймиз: "Логос" нодавлат-нотижорат ташкилоти
Манзил: 700084, Тошкент, Ц-6, 118/1-уй;
Тел.: (371) 134-93-95, 35-65-79;
E-mail: ecologos@online.ru
Саидрасул Сангинов,
Элхон Насимов

Орол ва Амударёни муҳофаза қилиш Бирлиги
Манзил: Қорақалпоғистон Республикаси, Нукус шаҳри, Бердақ шоҳкўчаси, 41.
Тел.: (361) 217-72-29, факс: (361) 224-06-16
E-mail: udasa@online.ru; udasa@nukus.freenet.uz
Юсуп Камолов

Дараклар

Исроил: 540 фаластинлик озод этилади

Исроил ҳукуматининг сўнгги мажлисида мамлакат қамоқхоналарида сақланаётган

яна юз нафар фаластинликни озод этиш тўғрисидаги қарор қабул қилинди. Бош вазир Ариэль Шарон томонидан илгари сурилган ушбу ташаббусни ҳукуматнинг 14 аъзоси қўллаб-қувватлади ва 9 нафар қарши овозга ҳам қарамай, ана шу ҳужжат тасдиқланди. Кузатувчилар охирги вақтда Шарон нисбатан юмшоқроқ сиёсат олиб бораётгани, Фаластин талабларига оз бўлса-да, қулоқ тутаётганини айтишмоқда. Бунга эса "Йўл харитаси" режасини амалга ошириш доирасида Вашингтон томонидан қўйилаётган шартлар асосий сабаб қилиб кўрсатилмоқда. Маълумотларга қараганда, Тель-Авив ҳозирча умумий ҳисобда 540 нафар маҳбусни озод қилишга ваъда бермоқда.

Камбожа: Сайлов якунланди, натижалар ҳозирча номаълум

Камбожада навбатдаги сайлов ниҳоясига етди. Хабарларга қараганда, мамлакат валиаҳди ҳам овоз бериш учун сайлов участкаларига келган. Камбожадаги бу йилги сайлов нотинч ва хавотирли суръатда ўтди. Номзодларнинг тарғибот кампанияси давридаги қўпорувчилик ҳаракатларида 17 киши қурбон бўлди. Сайлов бўлаётган пайтда ҳам участкалардан бирида портлаш рўй берди. Яхшики, ундан ҳеч ким азият чекмади.

Гарчи натижалар икки ҳафтадан сўнг тўла аниқланса-да, 23 та сиёсий партия вакиллари иштирок этган сайловда Халқ партиясига раҳбарлик қилаётган ҳозирги Бош вазир Хун Сен ғалаба қозониши мумкинлиги айтилмоқда. 1979 йилда "Қизил кхмерлар" ўрнига ҳокимиятга келган Халқ партияси ўша вақтдан буён сиёсат саҳнасини тарк этмай келмоқда.

Ироқ: Қидирув давом этмоқда

АҚШ махсус бўлинмалари иштирокида Бағдоднинг Ал-Мансур мавзесида рейд

ўтказилди. BBC тарқатган хабарларда айтилишича, текширув давомида 5 нафар ироқлик ўлдирилган, яна бир нечтаси жароҳат олган. Бироқ рейдда Саддам Ҳусайн қариндошларидан бирининг уйига яширингани тўғрисидаги разведка маълумоти тасдиқланмади. Шунингдек, Тикрит шаҳрида ҳам собиқ президентни топиш мақсадида бир неча операция ўтказилди. Вашингтон вакили Ричард Майерснинг билдиришича, ўғиллари Удай ва Қусай ўлдирилгач, собиқ диктатор ҳақида маълумот беришни истовчилар сони кўпайган. "Ироқ — жуда катта мамлакат, бироқ биз, албатта, Саддам Ҳусайнни топамиз", деган Майерс журналистларга берган интервьюсида. АҚШ томонидан қўйилган бошқарувчи Пол Бремер эса охирги пайтда Америка аскарларига қарши ҳужумлар кўпаяётганидан хавотирда эканини билдирган.

Филиппин: Исёнчилар билан сулҳга эришилди

Ниҳоят, Филиппин раҳбарияти ҳукуматга қарши бўлган исёнчи офицерлар билан келишувга эришди. Ҳарбийлар томонидан ҳукумат биноларига ўрнатилган портловчи моддалар зудлик билан зарарсизлантирилди. Бир муддат аввал ҳукуматни коррупцияда айблаган ҳарбийлар қуролли қўзғолон бошлаб, пойтахт Маниладаги айрим объектларни эгаллаб олган эдилар. Филиппин Президенти Глориа Арроя хонимнинг билдиришича, мамлакат тинчлигини бузган қўзғолончилар тез кунда қилган жинояти учун суд олдида жавоб беради.

Эрон: Ҳотамий қўшимча протоколни имзолайдими?

Эроннинг Атом энергетикаси бўйича халқаро агентлик (МАГАТЭ) даги вакили Али Акбар Солиҳий "Эрон" газетасига берган интервьюсида мамлакат раҳбарияти томонидан ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги қўшимча протоколнинг имзоланиши халқаро ҳамжамият босимини камайтириши мумкинлигини таъкидлади.

Хабарингиз бор, ўтган ҳафта АҚШ, Россия, Австралия ва Европа Иттифоқи мамлакатлари Ташқи ишлар вазирлари Эронда амалга оширилаётган ядро дастуридан ташвишда эканликларини билдириб, Теҳронни халқаро инспекторлар билан ҳамкорлик қилишга чақирган эдилар. Солиҳийнинг айтишича, қўшимча ҳужжатнинг имзоланиши айрим сиёсатчилар хавотирланаётганидек, бошқа мамлакатларнинг Эрон ички ишларига аралашувига йўл очиб бермайди. Аксинча, Эроннинг халқаро ҳамжамият билан муросага келишига имкон беради. Таҳлилчилар мамлакат олдидаги ана шу жиддий заруратни инобатга олиб, Президент Ҳотамий қўшимча протоколни имзолаши мумкинлигини айтишмоқда.

Интернет хабарлари асосида тайёрланди

Геополитика

ЯДРО ХАВФИ ҚАРШИСИДА

"Вашингтон пост" газетасининг 2003 йил 21 июль сонида АҚШ Энергетика вазири Абрахам Спенсернинг "Янги ядро воқелиги қаршисида" деб номланган мақоласи чоп этилди. Мақолада ҳукумат расмийи томонидан Вашингтон олиб бораётган жуғрофий сиёсат (геополитика)нинг янги йўналишига доир фикрлар билдирилади. Қуйида ушбу материални эътиборингизга ҳавола этамиз.

Қўшма Штатлар "совуқ уруш" давридан мерос ядро қуроли қолдиқларини тугатиш бўйича навбатдаги қадамни ташлади. АҚШ Энергетика вазирлиги Россиянинг учта атом реактори ўрнига мамлакат эҳтиёжи учун зарур бўлган ёқилғини қайта ишловчи энергетика станциялари қуриш тўғрисидаги шартномаларни амалга киритди. Айни пайтда бу реакторлар иссиқлик ва электр энергияси ишлаб чиқарибгина қолмай, кунига 1,5 та ядро қуроли тайёрлашга етгулик плутоний ҳам етказиб бера олади. АҚШ томонидан молиялаштирилаётган ушбу станциялар қуриб битказилиши билан ядро реакторлари фаолияти тўхтатилади, Россия плутоний ишлаб чиқаришни бас қилади.

Президент Буш мамлакатимизнинг стратегик ядро заҳирасини учдан икки қисмга қисқартиришга аҳд қилган. Шу билан бирга у ядро ва радиоактив материаллар террорчилар қўлига тушиб қолмаслиги учун керакли чора-тадбирлар кўриш тарафдори. Умумий қиймати 466 миллион доллар бўлган лойиҳа ядро қуролини тарқатишга қарши кураш доирасидаги энг сўнгги режаларни рўёбга чиқаришга хизмат қилади. Умуман, мудофаа мақсадида сарфланган маблағ Президент ўз вазифасини бажаришга киришгандан буён йилига 800 миллиондан 1,3 миллиард долларга етди. Тўғриси, Конгрессдаги дебатлар пайтида бизни XXI аср таҳдидларидан муҳофаза қилишга қодир энг илғор қуролланиш концепцияларини ишлаб чиқишлари учун олимларимизга 21 миллион доллар миқдорида маблағ ажратиш таклифи билдирилганда тўс-тўполон кўтарилгани менда таажжуб уйғотди (Энергетика вазирлиги дастурида ядро қуролланиши учун бюджетдан 6,4 миллиард доллар ажратилиши кўзда тутилган).

Бу миқдордаги молиявий маблағ ҳеч кимни ҳайратлантирмаса керак. Бу мамлакатнинг ядро қуролланиши соҳасидаги сиёсатини қайтадан синчковлик билан кўриб чиқиш тўғрисидаги Буш маъмурияти илгари сурган ва Конгресс тасдиқлаган ташаббуснинг мантиқий натижасидир. Мазкур таҳлил жараёнида шу нарса маълум бўлдики, мамлакатнинг миллий хавфсизлик соҳасидаги XXI асрдаги талаб-эҳтиёжлари сўнгги 50 йилдагидан тубдан фарқ қилади.

"Совуқ уруш" давридаги оғир-вазмин сиёсат, ҳар қалай, олдиндан хавф-хатарни ҳис қилиш мумкин бўлган қўрқув муҳитини юзага келтирди. Ҳозир эса ундай эмас: таҳдид тезлик билан пайдо бўлади ва уни олдиндан айтиб бериш ҳам им-

консиз. Бундай ҳолат янги давр чақириқларига жавоб бериб, куч-қудратимизни яна намойиш этишни тақозо этмоқда.

Сўнгги вақтда Қўшма Штатлар ана шу қудратни тиклаш учун қатъий ҳаракат қилмоқда. Бугунга келиб, охирги ўн йилда биринчи маротаба ядро қуролининг муҳим таркибий қисми бўлган плутоний сердечниклари (уларни инициаторлар ҳам деб аташади) ни ишлаб чиқаришга муваффақ бўлдик. Бу эса ядро заҳираларимизни янада кучайтириш йўлидаги жиддий тўсиқларни бартараф этиш имконини берди. Шунингдек, биз анчадан буён ядро объектларини замонавийлаштириш дастурларини ҳам амалга татбиқ этиб келмоқдамиз. Умуман, XXI асрнинг турфа чақириқларига муносиб жавоб қайтара билиш биздан қўшимча куч талаб этаётир.

Агар ядро заҳираларимиз кафолатига тўла ишона олмас эканмиз, у ҳолда ядро тадқиқотларини ҳозиргидай 3 йилда эмас, ундан қисқароқ муддатда олиб боришга ҳам ҳозир бўлишимиз керак. Тадқиқотларни 18 ой давомида якунлаш жараённи янада фаоллаштириб, ижобий натажалар бериши мумкин. Бундан ташқари, биз қурол-яроғ соҳасида изланишлар олиб бораётган олимларимизга қуролланишнинг энг илғор тажрибаларини ўрганиш учун керакли маблағ ва ваколатларни тақдим этишимиз зарур. Молиявий чегара ва бир-бирини инкор этувчи ҳуқуқий чекловлар ушбу йўналишдаги янги ютуқларга тўсиқ бўлади, холос.

Оммавий қирғин қуролига эга бўлган жиноятчи тузум ва террорчиларнинг таҳдидли чақириқлари Совет Иттифоқининг "совуқ уруш" давридаги чақириқларидан фарқ қилади. Бизнинг энг илғор тафаккуримиз ҳам янги давр чақириқларига қарши курашда тўла-тўкис ғалаба қозониш ишончига эга эмас.

Ниҳоят, сўнгги таҳлил жараёнида юзага чиққан яна бир муҳим ҳарбий муаммо — рақиб томонидан ер остига жойлаштирилган қурол-яроғ ва бошқа ҳимоя воситаларидан фойдаланиш масаласини ҳал этиш бугундан кечикмаслиги керак. Биз эндигина бундай нишонларга аниқ зарба бера оладиган жанговар воситаларни ўрганишни бошладик. Шу билан бирга бундай хавф-хатарга қарши оддий қуроллардан фойдаланиш имкониятлари ҳам таҳлил этилмоқда.

Биз тадқиқотларни яна қайта бошлаш ниятидан йироқмиз; ядро қуролининг янги турларини ишлаб чиқаришга йўл очиб берадиган изланишларни яна юқори суръатда давом эттирмоқчи эмасмиз. Бизнинг вазифамиз қуролланиш жараёни сир-синоатларини ипидан игнасигача ўрганиш, шу орқали пайдо бўлиш эҳтимоли мавжуд бўлган хавф-хатарларнинг олдини олиш, вазиятни тўла назорат қилиш ва миллий ядро заҳираларимиз ишончлилик даражасига тўғри баҳо беришдир. Бу — миллий хавфсизлик ва манфаатимизга мос келувчи энг асосий йўл. У ҳар қандай муаммо юзага келган чоғда зудлик билан уни ҳал этиш, хавф-хатарга ўз вақтида диққат-эътибор қаратиш имконини оширади. Бизнинг сиёсатимиз ядро қуролимизни, имкон қадар фойдаланмаган ҳолда, мустаҳкамлаш ва сифатини янада кучайтиришга қаратилган.

Дунё

ҚАДИМ ИНКЛАР МАМЛАКАТИ

Бугун дунё маданияти бешикларидан бири бўлган Перуда Мустақиллик куни. 1821 йилнинг 30 июлида испан мустамлакачиларига қарши озодлик курашларидан сўнг мамлакат эркинликка эришган ва мустақил республика ташкил этилганди.

Перу Жанубий Американинг ғарбий қисмида жойлашган давлат. Майдони — 1287 минг кв. км, аҳолиси — 26 миллиондан ошиқ. Пойтахти — Лима. Давлат тили — испан тили. Пул бирлиги — инти. Аҳоли испан тилида сўзлашувчи перуликлар ва аймара, кечуа каби ҳинду қабилалари ҳамда оз сонли бошқа миллий гуруҳлардан иборат.

Мамлакатнинг сиёсий бошқаруви республика шаклида. Президент давлат ва ижроия ҳокимиятига бошчилик қилади. Қонун чиқарувчи ҳокимият ваколати эса икки палатали Миллий конгресс томонидан амалга оширилади.

Перу қадимий маданият марказларидан бири ҳисобланади. Мамлакат ҳудудида Ўрта асрларда инсоният цивилизациялари тарихида чуқур из қолдирган Инклар давлати ҳукм сурган. 1532-36-йилларда Перу Испания империяси томонидан босиб олинган. Мустақилликдан кейин мамлакатнинг ички ресурсларига таянган ҳолда миллий иқтисодиётни ривожлантириш ва халқаро ҳамкорлик муносабатларини кучайтиришга

алоҳида эътибор қаратилди.

Аслида Перу кон саноати, қайта ишлаш саноати ва балиқчилик ривож топган аграр мамлакат саналади. Саноат асосини мис, рух, қўрғошин ва нефтни қайта ишлаш корхоналари ташкил этади. Шунингдек, озиқ-овқат, тўқимачилик, металлургия ҳам тобора равнақ топиб бораётган тармоқлардир. Иқтисодий фаол аҳолининг асосий қисми — 37 фоизи қишлоқ хўжалигида банд. Мамлакатда кўп миқдорда шакарқамиш, пахта, шоли, картошка етиштирилади.

Перу чет элга балиқ ва балиқ маҳсулотлари, темир рудаси, кумуш, нефть, кофе, қўрғошин ва пахта экспорт қилади. Хориждан эса ишлаб чиқариш ускуналари, машиналар ва истеъмол буюмлари сотиб олинади. Мамлакат, асосан, АҚШ, Канада, Бразилия, Япония, Аргентина ва Ғарбий Европа давлатлари билан савдо-иқтисодий ҳамкорлик олиб боради.

Умуман, қадим Инклар юртида хом ашёни қайта ишлаш яхши ривожланган бўлса ҳам, саноатнинг бошқа муҳим тармоқлари ҳали-ҳануз оқсамоқда ва аҳолининг салмоқли қисми банд бўлган қишлоқ хўжалигида ҳам муаммолар етарли. Муқояса қилиб кўрайлик. 1999 йили мамлакат ялпи миллий маҳсулоти аҳоли жон бошига 4480 доллардан тўғри келди. Тўғри, бу бошқа минтақалардаги, хусусан, Осиёдаги давлатлар ҳавас қилса арзийдиган кўрсаткич. Бироқ улкан заҳирали фойдали қазилма ва табиий бойликларга эга бўлган давлат учун бу қониқарсиз натижа (айни шу йили у қадар кўп қазилма бойликлари бўлмаган Уругвайда ҳам ЯММ аҳоли жон бошига 8750 долларни ташкил қилганди).

Ана шуларни инобатга олиб, айни вақтда Перу ҳукумати асосий эътиборни аграр тармоқ билан биргаликда саноат ишлаб чиқаришини ҳам ривожлантириш ва шу орқали тараққий этган давлатлар сафидан ўрин олишга қаратган.

Қобулжон АҲМЕДОВ

Ихтиро

• Японияда 6000 метргача чуқурликда ишлай оладиган робот-геолог, нотани "ўқиб", электр гитара чала оладиган робот-машшоқ, Австралияда қўй юнгини қирқувчи робот, АҚШда сув остида юра оладиган робот-ғаввос яратилган. Германияда эса роботлар полицияда ишлайди. Уларга портловчи моддалар ўрнатилган машиналарни очиш вазифаси топширилади.

ТИНИБ-ТИНЧИМАС ОДАМЗОТ

• Фотосурат олиш назарияси кашф этилганидан биринчи фоторасм олингунга қадар 102 йил ўтган. Биринчи радиотўлқин узатилганидан мунтазам радиоэшиттириш бошлангунга қадар 80 йил ўтди. Телефонни жорий этиш учун 56 йил вақт сарфланди (1820-1876). XX асрга келиб, илмий кашфиётларни амалиётга жорий қилиш вақти кескин қисқарди: телекўрсатув 14 йилда (1922-1936), атом бомбаси 6 йилда (1939-1945), лазер 5 йилда жорий этилди.

• Дастлабки электрон соатлар 1950-йилларда пайдо бўлди. 80-йилларда электрон соатларнинг умумий соат ишлаб чиқаришдаги ҳажми 50 фоиздан ошиб кетди. Дунё бозорига асосан электроника соатлари етказиб берадиган Япония бу борадаги асосий рақобатчиси Швейцарияни ортда қолдириб, биринчи ўринга чиқиб олди.

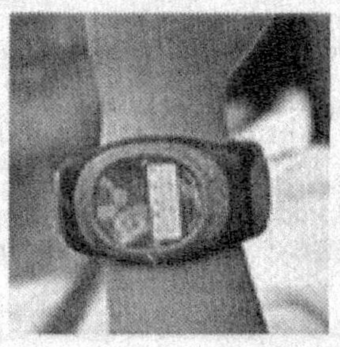

• Дунёдаги биринчи темир йўл 1825 йили Англияда ишга туширилди. Шундан кейин 1830 йилдан АҚШда, 1832 йилдан Францияда, 1835 йилдан Бельгия ва Германияда, 1837 йилдан Австрияда дастлабки поездлар қатнай бошлади. Россияда биринчи темир йўл 1837 йили Санкт-Петербургда бунёд этилди.

• Дунёдаги биринчи метрополитен йўли 1863 йили Лондонда қурилган. Кейинроқ 1868 йили Нью-Йорк шаҳрида ҳам метрополитен ишга туширилган. Ҳозирга келиб, жаҳоннинг 70 шаҳрида метрополитен ишлаб турибди. Лондон, Нью-Йорк, Париж ва Москва йўллари дунёдаги энг узун саналади. Йўловчиларни кўп ташиш бўйича эса Москва метрополитени биринчи ўринда туради (йилига 3 миллиардга яқин киши). Тозалик, озодалик борасида эса Тошкент метросига дунёдаги ҳеч қайси метрополитен тенг келолмайди.

• Австралия фермаларидаги кишилар бир-бирларидан жуда узоқда яшайди. Улар ташқи дунё билан, ҳатто қўшнилари билан ҳам телефон ва радио орқали алоқа қилишади. Шифокор радио орқали маслаҳат беради ва жуда зарур бўлиб қолгандагина беморнинг олдига боришади. Фермерларнинг болалари 15 ёшгача радио орқали ўқитилади. Ҳар бир ўқувчи ўз радиостанцияси орқали вазифалар олади ва ўқитувчига топширади.

• Юк кўтариш қуввати 550 минг тонна бўлган танкернинг узунлиги 480 метр, эни 63 метрни ташкил этади. Бундай танкернинг парраги уч қаватли бино баландлигига тенг бўлиб, биргина палубаси майдони 2,5 гектардан ошади.

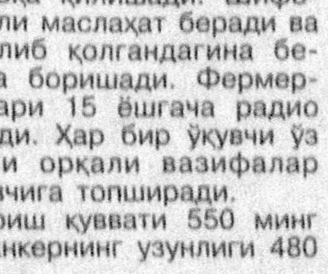

• Олимпия ўйинларидан дастлабки репортаж 1956 йилда Мельбурнда ташкил этилган. Ўшанда илк кўрсатувни фақат Австралия аҳолиси кўрган. 1960 йилги Рим олимпиадасини бир қанча қўшни мамлакатлар, 1984 йилги Лос-Анжелес олимпиадасини 2 миллиардга яқин киши, 1992 йилги Барселона олимпиадасини эса 3 миллиарддан ошиқ киши томоша қилди.

Воҳид ҒАНИЕВ

Тафсилот

ПУТИННИНГ УШАЛМАЁТГАН ОРЗУСИ

Мана ўн йилдирки, Россия Жаҳон савдо ташкилотига кириш учун тинимсиз ҳаракат қилмоқда. Бироқ ЖСТ "Варшава шартномаси" ёки Славян давлатлари иттифоқи эмас. Унинг ўзига хос қонун-қоидалари, талаблари бор. Ташкилотга киришни истаган ҳар қандай давлат ана шу мезонларга мос келиши керак. Ҳатто у Россия бўлса ҳам.

Ўтган ҳафта шу масалага бағишлаб ўтказилган ҳукумат мажлисида Россия Бош вазири Михаил Касьянов Жаҳон савдо ташкилоти билан музокаралар сўнгги ҳал қилувчи босқичга киргани ва 2004 йилнинг охирида якунланишини маълум қилди. Бироқ аввалдан айтиш кераккки, Россия музокараларни самарали якунлаши ва ЖСТга аъзо бўлиши учун бир қатор низоли масалаларни ҳал қилиб олишига тўғри келади.

Анчадан буён Европа Иттифоқи Россия ички бозоридаги энергетика ресурслари баҳоси халқаро бозорга мос келмаслигини билдириб, нархни жаҳон тарифларига тенглаштиришни талаб этмоқда. Бироқ Москва ҳозирча ЕИнинг бу борадаги талабларини хушмуомалалик билан рад этиб келмоқда. Ана шу ҳолат Кремлнинг савдо ташкилоти раҳбарияти билан тил топишишига маълум маънода тўсиқ бўлмоқда. Шунингдек, Ғарб компаниялари Россиянинг суғурта ва телекоммуникация хизматлари бозорига кириш йўлида жон куйдириб ҳаракат қиляпти. Лекин Москва бу таклифларга ҳам унчалик рўйхушлик бермаяпти.

Сабаб оддий: ушбу хизмат турлари энг сердаромад соҳалар ҳисобланади ва, табиийки, ҳамма ҳам оғзидаги ширин ошини ўзгаларга олдириб қўйишни истамайди.

Бундан ташқари, ЕИ, умуман, ЖСТ билан давом этаётган музокараларда мамлакат қишлоқ хўжалиги, шунингдек, иқтисодиётни либераллаштириш бўйича ҳам бир қатор талаблар қўйилган. Ана шу эътироз, манфаатларга унчалик мос келавермайдиган талаб-таклифларга қарамай, Россия имкон қадар тезроқ муддатда ташкилот сафига қўшилишга интилмоқда. Хўш, бундан кўзланган мақсад нима? ЖСТ Россияга нима беради? Бош вазир М. Касьяновнинг билдиришича, Россиянинг савдо ташкилотига қўшилишидан кўзланаётган мақсад-муддао мамлакатда ишлаб чиқарилган товар ва маҳсулотларни ташқи бозорга чиқариш бўйича қўшимча имтиёз ва қулайликларга эга бўлишдир. Бундан ташқари, ЖСТнинг мамлакат тараққиётига ижобий таъсир этадиган бошқа "кароматлари" ҳам бор. Шу сабаб, Президент Путин ҳам ушбу масалага жиддий эътибор қаратган. Россия раҳбари яқинда Эвиан шаҳрида бўлиб ўтган "Катта саккизлик" саммитида ҳам биринчи рақамли масалалар қаторида мамлакатнинг ЖСТга аъзо бўлиши йўлида музокаралар олиб борганди. Айрим таҳлилчиларнинг ярим ҳазил, ярим чин оҳангда: "Путиннинг орзуларидан бири — Ельцин қўлидан келмаган вазифани уддалаб, Россияни Жаҳон савдо ташкилотига киритиш", деяётганлари ҳам бежиз эмас. Бироқ баъзи расмийлар 2005 йилда Путиннинг ушалмаётган орзуси рўёбга чиқиши ҳақида гапираётган бўлсалар ҳам, Москванинг бу йўлда яна бироз тер тўкишига тўғри келади. ЖСТ билан музокараларнинг кейинги босқичи октябрь ойида бошланади. Бироқ музокаралар бу тахлит чўзилиб кетаётганидан Кремль раҳбарияти унчалик ҳам хафа эмасдир-ов. Ҳар қалай, улар Хитойдек давлат ҳам савдо ташкилотига аъзо бўлиш учун 15 йил кутганини жуда яхши билишса керак...

С. КАМОЛ

P.S. Қисқа сатрларда

Жаҳон савдо ташкилоти (WTO — World Trade Organisation) — давлатлараро савдо муносабатларини тартибга солувчи, аъзо мамлакатлар ўртасидаги экспорт-импорт муносабатларини мувофиқлаштирувчи халқаро ташкилот.

Қароргоҳи: Женева (Швейцария).

Ташкил этилган сана: 1995 йил 1 январь.

Аъзолар сони: 146 давлат (2003 йил апрелгача).

Бюджети: Жорий йил учун 154 миллион Швейцария франки.

Раҳбари: Супачай Паничпакди

Мақсад-вазифаси: Савдо низоларини бартараф этиш;

аъзо давлатларнинг савдо сиёсати бўйича мониторинг олиб бориш;

ривожланаётган мамлакатларга иқтисодий кўмак кўрсатиш;

халқаро иқтисодий муносабатларда ҳалол рақобатни таъминлаш;

бошқа халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликни йўлга қўйиш.

ҚОЗОҒИСТОН ВАЛЮТАСИ ЙИРИКЛАШДИ

Ўтган куни мамлакат пойтахти Остонада Қозоғистоннинг янги 10000 тангалик қоғоз пули тақдимоти бўлиб ўтди.

Пулнинг бир томонида буюк аллома Аҳмад Яссавийнинг, иккинчи томонида эса йўлбарс тасвири туширилган. Марказий Банк раиси жаноб Марченконинг таъкидлашича, пулнинг йириклашуви инфляция оқибатида келиб чиққани йўқ, аксинча, мамлакат иқтисодиётининг жадал суръатлар билан ўсиши ва аҳоли ойлик иш ҳақининг ошиши билан боғлиқ. Хусусан, ўтган йили мамлакат ялпи миллий маҳсулоти киши бошига 1650 АҚШ долларига тенг бўлса, иқтисодий ўсиш 13 фоизни ташкил қилган. Бу эса дунёдаги энг юксак кўрсаткичлардан биридир. Мамлакат пул бирлиги АҚШ долларига нисбатан тобора қувватланиб боряпти. Бир доллар ўтган йили 156 тангага қадар кўтарилган бўлса, ҳозирги кунда 149 тангага тенг. Янги 10000 тангалик қоғоз пулнинг қиймати тахминан 65 долларни ташкил қилади. Маълумот учун: мамлакатда ўртача ойлик маош 20000 танга атрофида.

Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ

Портрет

ҲУСНИ МУБОРАК

Асли профессионал ҳарбий бўлган Муҳаммад Ҳусни Муборак Миср Республикасини йигирма икки йилдан буён бошқариб келмоқда. У 1928 йилда туғилган. 1970-йилларда сиёсат оламига кириб келган. Президент Анвар Садат 1981 йилнинг октябрида ҳарбий парад вақтида норози кучлар ўқидан ўлим топади. Шундан сўнг ўша вақтга қадар вице-президент лавозимини эгаллаб келган Ҳусни Муборак мамлакатнинг янги президенти этиб сайланади. Мисрнинг янги раҳбари олиб борган сиёсат ички хавфсизликни сақлаш ва барқарорликни таъминлашга қаратилди. Хусусий сектор ва хориж сармоядорларини рағбатлантирувчи қонунлар қабул қилинди.

Ташқи алоқалар ҳақида сўз борганда, шуни айтиш керакки, Ҳусни Муборак Исроил билан сулҳ тузишга ва мамлакатга тегишли Синай ярим оролини қайтариб олишга муваффақ бўлди. Муборак Вашингтоннинг ишончли иттифоқчиси сифатида Исроил ва Фаластин музокараларида асосий воситачи сиёсий арбоб вазифасини қойилмақом уддалаб келмоқда. Бироқ бу вазифани бажариш осон кечмаяпти. Мисрнинг биринчи рақамли раҳбарига қарши бир неча бор суиқасд уюштирилган. Масалан, 1995 йилнинг июнида президент Аддис-Абеба (Эфиопия) га халқаро саммитга борган вақтда унинг лимузини ўқ ёмғири остида қолган эди.

Шу тариқа 1999 йилда ўтказилган сўнгги референдумда Ҳусни Муборак ғалаба қозониб, тўртинчи муддатга президентлик лавозимида қоладиган бўлди.

Бизнес

PHILIPS — ЕВРОПА СИФАТИ РАМЗИ

PHILIPS Electronics корпорацияси дунё электроника бозорида юқори сифатли маҳсулотлари билан шуҳрат қозонган. Корпорацияга 1891 йили Голландиянинг Эйндховен шаҳрида Герард Филипс томонидан асос солинган. Тадбиркор Герард шаҳар четидаги эски бир иморатни ижарага олди ва шу ерда илк бор электр лампочкалари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Филипс чироқлари Голландияда жуда тез машҳур бўлиб кетди. Орадан кўп ўтмай, Герарднинг укаси Антон ҳам акаси йўлга қўйган бизнесга қўшилди. Фирмани халқаро бозорга олиб чиқишни кўнглига туккан Антон ишни Россия сафаридан бошлади. Кичик Филипс Санкт-Петербургдаги музокаралардан сўнг императорнинг Қишки саройига 50 минг дона лампочка етказиб бериш тўғрисида шартнома имзолашга муваффақ бўлди. Ана шу катта миқдордаги буюртма эндигина тетапоя қилаётган фирманинг оёққа туришига кўмак берди. 1914 йили рус империяси пойтахтида PHILIPSнинг савдо конторасини очилди ва компания Россияга йилига 2 миллион дона лампочка етказиб бера бошлади. Бироқ 1917 йилги давлат тўнтаришидан сўнг контора ёпиб қўйилди.

Компания ходимлари фақат лампочка билан чекланмай, 1925 йилдан бошлаб телевизор ишлаб чиқариш устида тадқиқотларга киришдилар ва орадан уч йил ўтиб, изланиш ўз самарасини берди. 1964 йилдан бошлаб эса, PHILIPS рангли телевизорлари дунё бозорига тарқалди. Шу тариқа лампочка савдоси билан бизнес оламига кириб келган корпорация фаолият доирасини кенгайтириб борди ва электроника маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича жаҳоннинг энг етакчи компаниясига айланди.

PHILIPS мультимедиа саноатининг асосчиларидан бири ҳисобланади. Ахборот технологияларининг энг сўнгги авлодлари ихтироси билан компания компьютернинг овоз, тасвир, аудио ва видео имкониятларини янада кенгайтиришга катта ҳисса қўшди. Бугун PHILIPS корпорациясида овоз билан бошқариладиган магнитофонлар, оғзаки буйруқ асосида рақамларни ўзи "терадиган" уяли телефонлар ишлаб чиқарилмоқда. Айни вақтда ушбу йирик трансмиллий корпорация дунё миқёсида телевизор ишлаб чиқариш бўйича биринчи, маиший электроника буюмлари ишлаб чиқариш бўйича учинчи ўринни банд этиб турибди. Концерн шу билан бирга Grunding (Германия), Marantz (Япония), La Radiotechnique (Франция) каби компанияларнинг назорат акция пакетларига ҳам эгалик қилади. PHILIPSнинг йиллик савдо айланмаси 29 миллиард доллардан ошади. Корпорациянинг ишчилари сонини кичикроқ шаҳар аҳолиси билан муқояса қилиш мумкин: улкан компания тизимида 257,7 минг ходим меҳнат қилади.

PHILIPS — дунё электроника бозорининг хўжайинларидан бири. Шундай бўлсада, концерн ишлаб чиқарган товарларнинг салмоқли қисми (деярли 50 фоизи) Европа бозорларига чиқарилади. Балки шу боисдир, дунё аҳли PHILIPS савдо белгисини Европа сифати тимсоли деб билади.

Саҳифани мухбиримиз Собиржон ЁҚУБОВ тайёрлади

Санъат

РАҚС СЕҲРИ

“Кўркам қушлар умрим ҳамроҳи бўлган”, дейди раққоса, балетмейстер Галия ИЗМАЙЛОВА

Алишер Навоий номидаги катта театрда Галия Измайлованинг тўйига хонадонма-хонадон юриб айтилмаган, театрнинг дарвозани эслатувчи паҳлавон эшиклари олдида карнай-сурнай ҳам чалинмаган эди. Машҳур раққоса оламга жар солиб ош ҳам бермаган эди. Лекин ҳашаматли зал лиқ тўлди. Иккинчи, учинчи қаватдаги ўриндиқларнинг бирортаси ҳам бўш қолмади. Йиғилганлар билан учрашиб суҳбат қурганимда, барча-барча Галия опа шаънига илиқ сўзлар айтдилар.

Оркестр улуғвор куйни ажиб бир ҳис билан чалди. Шойи пардалар бирин-кетин очилди-ю, саҳнанинг тўрида Галия опа кўриндилар. 60 йил давомида саҳнани гуллатиб келган, ҳозир ҳам ижодий изланишда бўлган балетмейстер, раққоса бу гал очиқ чеҳраси, жозибасини ҳеч йўқотмаган табассуми, ёқимли имо-ишораси билан залдаги ёру биродарлари, муборак ёшдаги ҳамкасб дугоналари, шогирдлари, хореография санъати шинавандаларини лол қолдирди. Бир зум сукунат ҳукмронлик қилди — Галияхонимни еру кўкка ишонмай, гард юқтирмай, саҳнадаги юксак ўрнига ишора қилиб, рақс маликасини эл-юрт ардоқлашини таъкидлаб, аста одим ташлаётган шогирдларнинг меҳрибон устозларига, оқила аёлга, сарвқомат балеринага ҳавас билан қарашлари барчанинг диққатини тортди. Шунда ўша тантаналар бошланишидан олдин раққосанинг театрдаги хонасида бўлган суҳбатда айтган сўзлари қанчалик ўринли эканлиги ҳақида ўйлаб қолдим.

— Биласизми, мен нима учун бахтли деб ҳисоблайман ўзимни? Одамларга, атрофимдагиларга керак эканлигимни ҳис этиб туришимдан. Менга мурожаат этишганида “рақсларим маъқул бўлган экан-да, юрагига йўл топган эканман-да” ёки “мени мураббий сифатида тан олишиб, устоз билиб маслаҳат сўрашяпти. Қандай масъулият юклайди менга бундай муносабат. Шарқда устоз отангдан улуғ ҳисобланади” ёки “ўйлаб топган композицияларим малакали, нозик дидли ҳамкасбларимга маъқул бўлибди, бир янгилик. Оригинал ечим топдим, шекилли...” деб ўйлаб қоламан. Худди шу дақиқаларда кўриб, ушлаб, тасвирлаб бўлмайдиган бахт таъмини тотгандек бўламан. Қани энди шу жўшқин ҳолатни рақсда беролсанг!

— Галия опа, бундай мураккаб руҳий ҳолатларни ифода эта олгансиз санъатингиз билан. “Оқ қуш кўли”даги Одиллия-Одеттангиз бир балет спектали давомида қандай ҳолларга тушмайди!? Севилади, севади, иккиланади, дўстини хиёнат йўлидан қайтаради.

— Бунда П. И. Чайковскийнинг истеъдоди, гўзал парранда — товуснинг виқор билан юриши, ўзининг чиройини билиб, унинг қадрига етиб патларини — товус патларини! — эҳтиёт қилиши, парвариш этиши менга илҳом бериб турган. Оппоқ қуш, оппоқ қизалоқ, унинг кўрки, нафислиги, латофати, шу билан бирга Пётр Ильичга тенги йўқ мусиқани басталашга ундаган... оққуш. Товус! У чиройини ҳамиша кўз-кўз қилавермайди. Лекин бир-биридан гўзал патларини ёзганида унинг юриши, танасининг тутиши, атрофга қараши ўзгариб кетади. Мен шундай дақиқаларни кутиб товус олдида хаёл сурган вақтларим кўп бўлган. Бу ранглар ва шакллар мутаносиблигини рақс билан бериб бўлармикан, деб ўйлардим. Ўша рақс унсурларини излар эдим. Буни қарангки, “Сегоҳ”нинг улуғвор тароналари янграганида ҳам шу каби фикрлар келарди: шу мусиқага мос келадиган улуғвор рақсни, хореография композицияларини топиб бўлармикан, деб мулоҳаза юритар, шу куйни хиргойи қилиб излар эдим. Бу узоқ давом этган жараён “Товус” рақсининг пайдо бўлишига олиб келди. Рақснинг сюжети бор. Уни айтмайман. Ҳар бир киши уни ўзича ўқисин, идрок этсин. Фақат эслатиб ўтай: бу рақс ҳаёт гўзаллиги ва фожиаси, севги, садоқат, бахт таъми ҳамда кўтаринки руҳ тантанаси ҳақида. Аҳамият берган бўлсангиз, бу рақс бир маромда ижро этилмайди. Раққоса ҳаракати ҳам бир хил эмас...

— Ижодингиз бир-биридан кўримли, рамзий маънога эга бўлган қушлар билан боғлиқ кўринади: Семурғ, Оқ қуш, Товус... Уларнинг қадрига етиш учун ўғри қуш, нопокиза жойларда кўринадиган зағизғонни ҳам билиш зарурдир. Қарғани хунук воқеалардан дарак берувчи қуш деб унча хушлашмайди.

— Сиз тилга олган қушларнинг балетдаги ифодаси ҳам мавжуд, биласиз. Масалан, “Оқ қуш кўли”. Лекин улар кўнгилсиз ҳодисаларда иштирок этилиши назарда тутилиб мусиқада ҳам, ўйинда ҳам ўз таърифини топган. Менинг умр ҳамроҳим эса кўркам қушлар бўлган. Саҳнадаги умрим Семурғ образини яратиш билан бошланган. “Оқ билак” балетида сўзсиз, қўшиқсиз, фақат балет талаблари, ёзилмаган қонун-қоидаларига риоя қилинган ҳолда бахт қушига таъриф-тавсиф бериш керак эди. Шу қуш, шу балет ҳаётимнинг, ижодимнинг кўп кўринишларини белгилаб берди...

Галия опамиз билан бўлган мулоқот дамларида бу раққосага, хореография заҳматкашига “Меҳнат шуҳрати” ордени берилгани жуда оқил ва одил иш бўлгани ҳақида ўйладим. Ҳақиқатда узоқ йиллардан бери давом этиб келаётган тинимсиз меҳнат эл ардоғидаги санъаткорга шуҳрат келтирди.

Ҳамидулла АКБАРОВ

Сана

Маълумки, Ҳазрат Хожаи Жаҳон Абдухолиқ Ғиждувоний (1103 -1179) “Рисолаи Саҳобия”, “Мақсад ас-соликин”, “Мақомоти Юсуф Ҳамадоний”, “Тариқат одоби” каби китоблар муаллифи ҳисобланадилар.

Лекин кўпчилик бу зоти шарифнинг шеърлар, инчунин, рубоий, қитъалар ҳам ёзганларидан бехабардир. Дарвоқе, буюк авлиёлар, улуғ шайхларнинг кўплари шеърлар ижод қилгани сир эмас. Улар шеър воситасида муридлари, шогирдларини тарбия қилган. Чунки шеър инсон қалбини ўзгартиради, инсон руҳиятига таъсир этади.

Ҳазрат Али (р.а.), Боязид Бистомий, Мансур Ҳаллож, Шайх Абусаид Абулхайр, Баҳоуддин Нақшбанд, Хожа Али ар-Ромитаний, Маҳдуми Аъзам ва бошқа пирлар шу боис шеър ёзган.

Хожаи Жаҳон шеърлари — эзгулик, поклик, ҳалолликка даъват. Ушбу панду насиҳатлар XXI асрда ҳам ўз қимматини йўқотган эмас. Ушбу панду насиҳатларга амал этган зот шак-шубҳасиз комил инсон бўлажак.

ТАРЖИМОН

ҲАЗРАТ АБДУХОЛИҚ ҒИЖДУВОНИЙ

ОШИҚЛАР МАНЗИЛИ БАРИ ЗИКР КОНИДАНДУР...

1
Гар сенга бировдан шикоят бордур,
Дарди дилинг ундан бағоят бордур,
Ёмонлиги ўзи ёмонга жазо
Интиқом олмоққа на ҳожат бордур.

2
Умринг ўтадур — камозорлик беҳ,
Қўлдан келадур — накўкорлик беҳ.
Ҳар неки экдинг — шуни ўргайсен,
Экқил сара уруғ — ҳушёрлик беҳ.

3
Ул бодадин ичмадим, ки ҳушёр бўлсам,
Маст эмасмен: ки боз бедор бўлсам.
Жамолинг тажаллийсиға бўлсайдим жом,
Токи бу вужуддин тамом безор бўлсам.

4
Гар бад хислатдан муҳаззаб[1] бўлажаксан,
Жаҳон халқи ичра муаддаб[2] бўлажаксан
Яхши-ю ёмонга бирдай раҳмат-ла назар сол,
Аллоҳ наздида абди муқарраб[3] бўлажаксан.

5
Дўстга муборакман, душманларга шум,
Жангда темирдирман, сулҳда мисли мум.
Сарчашмаи нур — Ғиждувон манзилим,
Ханжарману тиғим кесолгай то Рум.

6
Самоъни[4] сен на қабул, на инкор эт,
Нени айтсам ўшал ишни зинҳор эт.
Агар нафсинг ўлмагандур, огоҳ бўл,
Рўза, намоз ила ўзни ҳушёр эт.

7
Қай сўфии соф самога мойил бўлгай,
Ҳар неки низоъ самоъдан ҳосил бўлгай,
Ё тарки самоъ эт, ки софлик пайдо,
Ёинки бори умринг зойил бўлгай.

8
Ҳақ суҳбатига ким мушарраф бўлди,
Ҳақнинг анга раҳматию шараф бўлди.
Муроқабада[5] бўлки, буюк инсонлар —
Муроқабадан азизу шараф бўлди.

9
Тил сукут эт, эй жон, гапир!
Бекому безабон гапир.
Ул Ёрки бошқа ёр эрур,
Бегапу бедаҳон гапир.

10
Шуҳрат ила шум нафсингни шод этма,
Ўзни мардум орасинда кўп ёд этма.
Камтарлик эт! Сен ном чиқарай деб
Зинҳорки динингни барбод этма.

11
Мурсаллар йўлида шоён бўлгайсен,
Ботин, зоҳирда[6] бир хил, эй жон, бўлгайсен.
Шайтон макридин ғофил бўлма асло,
Ҳақ қаҳридин доим тарсон[7] бўлгайсен.

12
Айбларни ёпгувчи саттор[8] бўлгайсен
Қалбларни топгувчи ғамхор бўлгайсен.
Аллоҳ ризолигин топай десанг, эй дўст!
Эл бирла адабда ҳушёр бўлгайсен.

13
Эй дил, дунё шодмонлигидин ўтгайсен,
Мағрур бўлма, жавонлигидин ўтгайсен.
Тун-кун ўтиб бир кун фанодур умринг,
Умринг бир он, бир онлигидин ўтгайсен.

14
Толиби Ҳақ, дўстга ўзни ошно айла,
Илм бирла мудом қалбингга барно айла.
Шуури борлар сафидан жой олмоқ бўлсанг,
Ҳақ тақдирини шууринггa жо айла.

15
Тангри қаҳридин қўрққил зинҳор,
Раҳматидин умид узмагил, эй ёр.
Хавфу ражо[9] орасида яшагил,
Шу йўл ила бўлажаксан халоскор.

16
Жоним вирдингдин чунин бўлгайдур,
Мунисим тонггача парвин бўлгайдур.
Оҳу нолам то субҳидамгача
“Ё ғиёсал мустағсин!”[10] бўлгайдур.

17
Ишқу муҳаббат гавҳари зикр конидандур,
Ошиқлар манзили бари зикр конидандур.
Ул қушки домингдан олди-ю дона, бўлди —
Икки олам сарвари — зикр конидандур.

18
Покиза ахлоқ бўл ҳар вақт, ҳама ҳол,
Покиза хислатли зот — аҳли камол.
Ҳақнинг ризосидин не бор ортиқроқ?
Ҳақ розидир бўлсанг покиза хисол[11].

19
Ёмон билан суҳбат этма ҳеч,
Алар номинг булғаб кетолгай.
Қара, улкан қуёш нурини
Парча булут хира этолгай.

Форс-тожик тилидан Садриддин САЛИМ БУХОРИЙ таржимаси

ИЗОҲЛАР:
1. Қутулган, пок.
2. Адабли.
3. Энг яқин қул, энг яқин дўст.
4. Сўфиларга хос бўлган рақссимон ҳаракатлар. Мавлавия тариқатида зикри самоъ мавжуд.
5. Бирор бир нарсага диққат билан нигоҳ ташламоқ. Яъни Аллоҳ таологa фикру хаёлини йўналтириб, дунё майлларидан фориғ бўлмоқ.
6. Ички ва ташқи томон.
7. Қўрқувчи
8. Айбни ёпгувчи
9. Аллоҳнинг қаҳридан қўрқмоқ, Аллоҳнинг раҳматидан умидвор бўлмоқ.
10. Эй фарёдларга етгувчи!
11. Покиза хислатли.

Кайфият

Унинг кўз олдида ҳеч нарса йўқ эди. Фақат туфлисининг қўнжими, пошнасими тирикчилик куйида оёғи куйган товуқдек турли тарафларга ғиз-ғиз югураётган машиналарга тегиб кетмасин, деб баъзан бир зум тўхтар, уларни ўтказиб юбориб, яна қадам ташларди.

У йўлнинг нари бетидаги бекатига шошилмай ва тап тортмай ўтиб борарди. Эгнидаги қон рангли қипқизил ҳарир кўйлаги ҳайдовчиларнинг беихтиёр диққатини тортарди чоғи, баъзилари кабинадан бошини чиқариб қарар ёки бир зум тормозланиб ўтарди. Аёл эса гувиллаган шаҳар шовқинию автоларнинг сигналларини эшитмас, жимирлаган ёз манзарасини илғамас, кўндирувчи ҳарорат тафтини ҳам сезмас, борлиқда бир ўзинигига ҳис этарди. Фақат кўнглининг туб-тубида чўнг қоя каби, шодликларга ташна ва бепоён орзулар қанотида ҳаётдан тубсиз иштиёқ билан яхши кунлар кутган бедор зеҳнида мастура ғунча сингари ҳаммасини унутиш, худди босинқираган тушдан уйғонгандек даҳшатлардан қутилиш ва янги, тоза кунни бошлашга даъват яшарди. Ўша умидвор ҳис уни бошқарар, кўчалардан олиб ўтар, ишхонага етаклар, ўз вазифасини бажаришга ундар ва неча йилдан буён бир йўлдан қатнайвериб ёд бўлиб кетган темир излар билан совуқ, ғурбатларга тўла кулбасига эсон-омон бошлаб борар эди.

Барча умидлардан мосуво, зил-замбил кунлар катта портлашлар арафасидаги алдовчи сукунатга ўхшайди.

Серфайз, тўкис оила бағрида ўсиб улғайган, имкон даражаси етганча, хаёл уфқи сиғдирганча беғубор орзулар қанотида вояга етган, бирон масалада бирон дақиқа қаршиликка дуч келмаган қиз турмушда бирданига ҳаммаси тескари келиб қолишини асло ўйламаганди. У эркакларни дунёни елкасида тутиб турган азаматлар, ҳаёт устунлари деб биларди. Ҳам она, ҳам ота бўлиб вояга етказган падари бузруквори кенжа зурриёдига меҳрининг сўнгги томчисигача бахшида этди. Отасининг осмони остида ўтган кунлари нурафшон, дориломон айёмлар — бир умрлик армонлари, қўл етмас имконлари бўлиб қолди. Бир-биридан ўктам акалари унга керагидан мўл оқибат, саховат кўрсатишди, уларнинг соясида истаклари ижобат, қаноти қайрилмас бўлиб улғайди. Унинг беғубор зеҳнида эркаклар улуғ мўъжизакор куч сифатида муҳрланган эди. Тақдирнинг аччиқ киноясини қарангки, турмуш унга бутунлай тескари иноят айлади. Қисмат уни инсон боласи қўл уриши мумкин бўлган жами пасткашликларга қодир бир нусхага дуч келтирди. Ажаб, ўз қондошлари феълатворида тирноқча нуқсон кўрмаган бўлса, бу зотнинг табиатида зиғирча ҳам эзгулик йўқ эди. Баъзан арслон деб сиғинганинг қашқир бўлиб чиқар экан. Яратган бандаларини бир-биридан шунчалар фарқлар экан. Бу эркак ўзига ўзи ҳам ишонмасди чоғи, сабабсиз рашк қилиб хўрлар, таъқиб этар, тазйиқ ўтказарди. Кейинчалик ишламай ҳам қўйди, рўзғор ташвишлари бутунлай унинг нозик елкасида қолди. Инсофу уятдан шунчалар йироқ эдики, унинг келинлик бисотларини сотиб ичишгача борди-я! Аёл бунчалик тубанликни зеҳнига сиғдира олмас, эркаклар ҳақидаги ёруғ-ёрқин тасаввурларининг бунчалар чалкашиб кетганидан хўрланар эди.

Ана шундай азоблар билан йиллар ўтди. Яқинда ҳаммасига нуқта қўймоқчи бўлди, ажралиш ҳақида судга ариза берди. Аммо бу иш осон эмаслигини дастлабки дақиқалардан сезиб (ёмон нарсанинг қорасидан кўзингни олиб қочсанг, бад бўйи димоғингга урилар экан), ўзини оғир тоғ кўчкиси остида қолгандек ҳис қилди. Бироқ қайтишга йўл йўқ энди.

Кунлар шу ҳолда ўтаётганига ҳам бир ойдан ошди. Бир ойдирки, турмушнинг зил-замбил тоғини елкасига олиб яшаяпти — фақат яшаяпти эмас, курашяпти, ўша қора шарпа билан, уни йўқотмоқчи, ҳаётдан юлиб олмоқчи, бутун умрини барбод этмоқчи бўлган қора шарпа билан аёвсиз жанг қиляпти. Бошида бунга журъати етишига ишонмаганди, неча йиллик хўрлашлардан букилиб, илвираб қолган иродаси дош бера олишига умиди йўқ эди. “Одамзот ҳаракат қилишдан кўра фикр қилишни афзал кўрган пайтда кузатувчилар кўпаяди, қаҳрамонлар эса йўқ. Одамзот ўз ниҳоясига етаётгани шундан бошланади” (М. Лермонтов). Бироқ у кўзини юмиб, муздек дарёга ўзини отди-ю, аёвсиз совуқ таъсиридан зеҳни очилди — ҳаммасига куч топа олди. Одамнинг боши тошдан қаттиқлиги рост экан. У ҳеч кимга сир бермаслик, оғриқни сездирмаслик учун лабини маҳкам тишлаганча сукут қилиб яшашга кўникди.

Ногоҳ бир сонияда туйғуларига эрк берди, хилватга ўтиб, жиндек кўз ёши тўкиб олмоқчи бўлганида, пойлаб юрган эканми ёки тасодифан дуч келиб қолдими, “эркак”лардан бири (у бу сўздан ғижинар эди) унга сидқидилдан ҳамдардлик изҳор этди. Кейин ҳам атрофида гирдикапалак бўлиб, астойдил хокисорлик билан илтифот кўрсатди, дардига малҳам бўлажагини билдирди. Аслида, худди шулардан бири туфайли орттирган азобларидан қоврилиб юрган бир пайтда бундай “марҳамат” ёмғирдан қутилиб дўлга тутилишга ўхшаган гап эди. Бироқ негадир ғазаблардан тош қотган қалбида меҳр йилтиради, уни жеркиб, силтаб ташлай олмади.

Ҳозир ҳам изидан кузатиб чиқди, қўймай “Ҳамада” музқаймоқ кафесига таклиф қилди. Суҳбат асносида тинмай шеърлар ўқиди, унга ёруғ кунлар тилади. Овози заиф, дардли эди, товуши юракдан чиқаётгани сезилиб турарди, ҳаракатлари соф, самимий эди. У билан кечирган онларида ўша даҳшатли туш манзараларини бир зум унутгандек бўла бошлади. (Эй, Аллоҳ, мазлум бандаларга Ўзинг содиқ ҳамроҳлар ато эт). Сўзларини эшитмаса ҳам тинглашга майл уйғонди. Ундан изтироблардан куйган кўнглига бир эпкин, бир салқин шабада эсгандай туюлди. Айниқса, йигитнинг бисотидаги жами чиройли сўзларни саралаб, унинг ҳуснини, талъатини, гўзаллигини жўшиб таърифлаши озурда қалбидаги ғурурни тетиклаштира бошлади. Аёл ҳали ҳаммаси тамом бўлмаганини кимнидир ўзига чинакам ошиқу шайдо айлаши мумкинлигини, шу билан мислсиз мўъжизаларга йўл очилиши, назари тушган кишиларни юксакларга улғайтирган Муҳаббат олами уни ҳам сарафроз этиши мумкинлигини англаётгандек бўлди. Ана шунинг таъсирида зулматда қолган оламида бир қатим нур пайдо бўлган, унинг шуъласига бутунлай ихтиёрий, ҳатто ҳорғин иштиёқ билан берила бошлаган эди. Қолаверса, суҳбатдоши ҳам ҳаётдан комрон эмас, армонлари бисёр, қалби кемтик, буларни тинимсиз такрорларди ва саргардонлик водийсида унинг ҳам, ўзининг ҳам ёлғиз эмаслигини таъкидлаб, таскин берарди...

Аёл бутун ғурурини намойиш этганча кўзлаган манзили сари боряпти. (Жами ғофилларга ана шундай Жасорат насиб этса қани эди). Унга кўплаб нигоҳлар қадалган, ўша жойда уни янги манзиллар кутаётгани аниқ. У тап тортмай, кўчани кесиб бормоқда. Турмушнинг майда ташвишларига қорилган автолар аёл туфлисининг пошнасига ҳам тўғри келмайди — ундан пастда елади.

Қонталаш уфқда тизиллаган из қолдириб қуёш ҳам унинг қадамлари пойига ботди гўё. У матонат билан боши кўкка етгудек бўлиб йўлдан ўтиб борарди.

Ҳаким САТТОРИЙ

Муносабат

ТАНҚИДГА ЛОЙИҚ «ИСТЕЪДОД»

Яқинда телевидение орқали кўк чой тўғрисида хиргойи қилинган “клипли”? ашулани эшитиб қолдим. Ё тавба! Билмадим, балки менга шундай туюлгандир-у, лекин хонанданинг хатти-ҳаракатлари чет эллик комик кинолардаги машҳур масхарабоз жаноб Бинни эслатди. Йўқ, дедим ўзимни кулгидан тўхтата олмай, бу “замонавий”, энг зўр клипларимиздан бири, ҳа! Ҳали бу ҳолваси бўлса керак.

Ойнаи жаҳонда Хожа Аҳмад Яссавийнинг ҳикматларини ашула қилиб айтган бир хонанданиям кўрдим. Афсус, ўша хонанда ёки гуруҳ номи кўрсатилмади. Истараси иссиқ ўша қўшиқчи ва унинг атрофидаги гуруҳнинг хатти-ҳаракатлари қўшиғидаги маъно, мусиқасининг оҳанги, либосларида заррача бўлсин тақлиднинг йўқлиги, бир сўз билан айтганда ҳар жиҳатдан ўзига хос ва мос чиққанлиги бир олам таассурот қолдирди. Яна Ойбек Ҳамроқуловнинг қўшиқларини бажонидил тинглайман. Мана, ўз оламини, янгича, ҳақиқий бетакрор, ўхшовсиз истеъдод соҳиби эканликларини яққол намойиш эта олган табиий қўшиқчилар қандай бўлиши керак, дегим келади.

Бугунги кунда кўпгина “сариқ матбуот” саҳифаларида беҳаёю бемаъно мазмундаги қиссанавислик авж олаётгани каби айнан жаҳонда, таъбир жоиз бўлса, клипнавислик урчиб, бижғиб кетди, десак муболаға бўлмас. Кошки эди, бундай “ижодий изланиш”лар сийқаси чиқиб, чириган, ҳар қанча танқидга лойиқ тақлиддан холи бўлса! Ҳа-а, бу тақлид вабоси кўпгина “истеъдод” соҳибларининг аслида ниқобдаги масхарабоздан ўзга сиймо эмаслигини тобора ойдинлаштирмоқда.

Нима бўлганда ҳам барчасининг ўзига яраша (мисол учун бир марталик) мухлиси бордир. Балки булар “замонавийлик”дир.

Менимча эса тақлидни “замонавийлик” деб аташ савиясизликдан бошқа нарса эмас. Гапнинг индаллоси: биз ўзи киммиз? Мана, мунозаранинг туб моҳиятини очиб берувчи савол.

Муҳиддин МАҒЗУМОВ,
Наманган шаҳри

Voice of America
Америка овози

www. voanews. com/uzbek

- *Дунё хабарлари*
- *Америка ҳаётидан лавҳалар*
- *Қўшма Штатлар сиёсати, иқтисоди, маданияти ва маърифатининг турли қирраларини акс эттирган маълумотлар*
- *Америка ва дунё жамоатчилигини боғловчи қадриятлар*
- *АҚШ ва Марказий Осиё муносабатлари*
- *Вашингтон-Тошкент алоқалари*
- *Демократия ва инсон ҳуқуқлари борасидаги жараёнлар*
- *Терроризмга қарши кураш босқичлари*
- *Дунёдаги долзарб воқеаларга Вашингтондан назар*

Буларнинг ҳаммаси “Америка овози” радиосининг ўзбек тилида ҳавога узатиладиган дастурларида

Эшиттиришларимиз ҳар куни алоҳида-алоҳида дастурлар ҳолида Тошкент вақти билан 17.30-18.00 ва 20.00-20.30 оралиғида эфирга узатилади.

«Америка овози»

радиосини қисқа тўлқин — УКВ 17.30-18.00 да 15470, 17555, 17730 kHzда 19 ва 16 метрларда; 20.00-20.30 да 7295, 9745, 15255 kHzда 41, 31 ва 19, шунингдек, Душанбе атрофида ўрта тўлқин 1143 килогерцда ва Ўш минтақасида FM 103,2 метрларда тинглаш мумкин.

VOA

МУРОЖААТ УЧУН
VOA UZBEK SERVICE Independence Avenue SW, Room # 2141, Washington, DC 20237, USA
Tel: (202)6197566, (202)6190368, fax: (202)2603498, (202)6190368
uzbek@voanews.com

Тақдимот

ЯНГИ БАДИИЙ ФИЛЬМ

Тақдир зарбаларига ҳар ким ҳам дош беролмайди. Бунинг учун киши анчайин иродали ва бардошли бўлмоғи лозим. Қолаверса, бу жараёнда атрофдагиларнинг кўмаги ҳам муносиб ўринга эга...

Албатта, бу биргина бизнинг хулосамиз эмас. Шу кунларда Ўзбекистон Миллий академик драма театрида намойиш этилаётган "Тақдир зарбаси" бадиий фильмини кўрган томошабин ҳам фикрларимизга қўшилиши тайин.

Фильм "Келди-ю кетди" студиясининг илк маҳсулоти бўлиб, бош ролларни таниқли сўз устаси Валижон Шамшиев ва спортчи Хўжамқул Хўжамқуловлар талқин этишган. Шунингдек, Ўзбекистон халқ артисти Эркин Комилов, севимли қизиқчи Шукрулло Исроилов, Дилбар Икромова ва Дилфуза Шамшиеваларнинг маҳорати ҳам фильмнинг томошабинлар кутганидек таъсирчан чиқишига сабаб бўлган. Фильмнинг ғоясига келадиган бўлсак, қизиғи шундаки, у бирон бир асар ёки ўйлаб топилган сценарий асосида ишланмаган, балки машҳур каратэчи Хўжамқул Хўжамқуловнинг бошидан ўтган ҳаётий воқеликлар асосида тасвирга олинган. Нима учун айнан бу мавзуга мурожаат қилинганлиги тўғрисида томошабинлар қуршовидан бўшамаётган Валижон Шамшиевдан сўраганимизда, у шундай жавоб берди:

— Очиғи, Хўжамқул Хўжамқуловнинг иродасини ҳар қандай унвонга лойиқ деб ўйлайман. Чунки тақдирнинг нақадар оғир зарбасига меҳнат ва изланишлари натижасида ўз муваффақияти билан жавоб берди. Бунга ҳар кимнинг ҳам иродаси етмайди. Биз фильм орқали айнан шу нарсани халқимизга кенгроқ очиб беришга ҳаракат қилганмиз. Энди буни қандай баҳолаш томошабинларимизга ҳавола.

Хўш, унда завқу шавққа тўлиб, фильмни олқишлар ила кутиб олган томошабинларнинг таассуротлари билан ўртоқлашайлик-чи?

Гулшода Дўсанова, шаҳрисабзлик:

— Фильм жуда ёқди. Таъсирчан, бутун оиламиз билан мазза қилиб кўрдик.

Азамат Саъдуллаев, самарқандлик:

— Фильмдан ижодкорларнинг қанчалик меҳнат қилганлиги кўриниб турибди. Менимча, уларни муваффақият билан табриклаш керак.

Зебо НАМОЗОВА,
Наргиза АБДУҒАФФОРОВА

ЎзМММ томонидан 2003 йил 29 июлга қадар берилган гувоҳномалар ҳақиқий эмас деб топилсин.

Маъмурият

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот ва ахборот агентлигида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 41-49-91. Тел: 41-52-72, 144-25-06.

Индекс:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ

® — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 515
Адади: 3047

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

«Hurriyat» kompyuter markazida Jamshed TOG'AEV tomonidan sahifalandi.